

Feryad Fazil Omar

Roşnayî le dengewe
Leuchten aus der Stimme

Kurdische Lyrik

2585

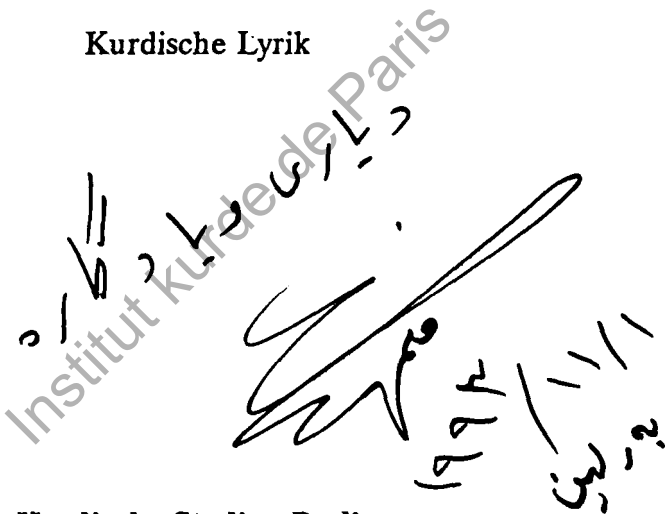
Institut kurde de Paris

Feryad Fazil Omar

Roşnayî le dengewe

Leuchten aus der Stimme

Kurdische Lyrik

Kurdische Studien Berlin
im

VWB - Verlag für Wissenschaft und Bildung

Die kurdische Fassung dieses Buches ist 1983 unter dem Titel "Roşnayî le dengewe" ebenfalls von den Kurdischen Studien Berlin herausgegeben worden

Die Deutsche Bibliothek - CIP-Einheitsaufnahme

Omar, Feryad Fazil:

**Leuchten aus der Stimme: Kurdische Lyrik/
Feryad Fazil Omar. - 2., erg. Auflage. - Berlin: Kurdische
Studien im VWB, Verl. für Wiss. und Bildung, 1993
ISBN 3-927408-43-3**

Verlag:

Kurdische Studien Berlin
Postfach 41 12 49
1000 Berlin 41
Tel. 030/821 99 43

Vertrieb:

VWB - Verlag für Wissenschaft und Bildung
Amand Aglaster, Markgrafenstr. 67, 1000 Berlin 61
Tel. 030/251 04 15, Fax 030/251 04 12

Titelbild und Zeichnungen:

Ahmad Amir

Druck:

Druckerei Klaus Gläser

Satz:

Express Edition GmbH; Kurdische Studien Berlin

Alle Rechte vorbehalten - Printed in Germany

© Kurdische Studien Berlin, 1993

Titel des kurdischen Originals:
Roşnayî le dengewe
Berlin 1983

Das kurdische Alphabet
in arabischer und lateinischer Schrift

u و	v ف	r ر	a ا
û وو	q ق	ṛ رِ	b ب
o ۆ	k ک	z ز	p پ
h ه	g گ	ژ ز	t ت
e ە	l ل	s س	c ج
i ی	ḷ لِ	ṣ شِ	ç چ
y ی	m م	° ع	h ح
î ی	n ن	x غ	x خ
ê ئ	w و	f ف	d د

Pêşkeşe

**Bewaney, xoyan le awêney wişeyek, yan dêrêk,
hemû dîwaneke da enasinewe**

Gewidmet

**denen, die sich im Spiegel eines Wortes,
eines Satzes,
oder des ganzen Diwans wiedererkennen**

Institut kurde de Paris

Lêyan pirsîm:
Çawit
Yan wlateket,
Kamyanit zortir xoşewêt?
Witim: Çawim, wilatekem-
Herdûkyanim weku yektirî xoşewê.
Belam ha ... bigre ... ewe çaw.
Lêgerê ba minalekem
Be serbestî
Le wlatekem da bigerê

Sie fragten mich:
Deine Augen oder
Deine Heimat,
Was von beiden liebst du mehr?

Ich sagte: Meine Augen, meine Heimat –
Ich liebe das eine wie das andere.
Aber nimm sie, meine Augen.
Und laß mein Kind
Frei
In meiner Heimat sein.

Cejnîledayikbûnî bawkêk

Şewê ... dwayewey tequtoq
Birayewe-
Şewê ... dwayewey tirsulerz
Tenya le rwa
Rewayewe.
Şewê ... paşan ... daykyan witi:
"Binûn role
Îtir ...
Bawer na kem teqeytirî le dwawe bê".
Her yekeyan
Xoy le lêfekewe alan,
Çawyan birye binmîçeke w
Legelya nûstin ta beyan.

Beyanî zû,
Hêştay daykyan
Le xewa bû,
Minalêkan be espayî
Hatnê derê
Dergayhewşeyan tirazan,
Çawyan gêra
Be kolana.

Geburtstag eines Vaters

In der Nacht, als die Schießereien
Verstummten –
In der Nacht, als Angst und Zittern nur
Im Gesicht
Sich lösten –
In der Nacht, als die Mutter sagte:
„Schlaft, liebe Kinder,
Denn
Ich glaube nicht,
Daß man noch mehr Schüsse hören wird“ –
Rollte sich jedes von ihnen
In seinem Bettuch zusammen,
Schaute zur Decke und
Träumte mit ihr bis zum Morgen. –

Frühmorgens,
Als die Mutter noch
Schlief,
Verließen die Kinder heimlich
Das Zimmer,
Öffneten leise die Haustür
Und schauten hinaus
Auf die Straße.

Ewey leber çawyan rûn bû,
Tenya ...
Qe_le_ba_li_xi pe_le_xwên,
Leser cade hatuço_y bû.

Minalekan
Ke çawyan kewt
Be tnoktinokî xwênekan,
Neyan qîjan,
Ne giryan u
Dergay hewşeyan danexist.
Carêkîtir ...
Hatnewe jûr.

Çawyan lê bû,
Daykyan qijî daehênê.
Çawyan lê bû,
Daykyan leberdemî awêneke da
Xoy wek şajinêk enwênê.
Çawyan lê bû,
Şoxuşengê,
Legel sêberî awêneke da edwê.

Was sie erblickten, war
Blut über Blut,
Das über die Straße rann.

Als die Kinder
Die Blutstropfen
Sahen,
Schrien sie nicht,
Weinten nicht und
Schlossen auch nicht die Tür.
Sie kehrten
Ins Zimmer zurück.

Sie sahen, daß sich die Mutter kämmte.
Sie sahen, daß sich die Mutter
Vor dem Spiegel
Als Königin zeigte.
Sie sahen
Eine Schönheit,
Die mit dem Spiegelbild sprach.

Dayik witi:

"Mindalekan, ewe êwen"

"... Werin ... Werin ...

Êweş wek min,

Xotan

Le bergî sewzusûr bigrin,

Emro cejnî ledayikbûnî bawktane."

Minalëkan

Ke gwêyan bû

Le wişey "cejn",

Daçlekîn u rayan kirdewe ber derga.

Leber derga

Çawyan lê bû,

Kolaneke

Bûbwe

Awênebend.

Pelepele xwênekan destyan girtibû ...

Helperkê bû,

Bawkyan bûbwe serçopikêş.

„Da seid ihr, Kinder,“
Sagte die Mutter.
„Kommt, kommt,
Zieht, wie ich,
Grüne und rote Kleider an, denn
Heute ist die Feier zum Geburtstag eures Vaters.“

Als die Kinder
Das Wort „Feier“ hörten,
Erschraken sie und rannten hinaus.

Vor der Türe
Sahen sie,
Daß die Straße
Wie ein Spiegelsaal war.
Die Blutstropfen
Nahmen sich an der Hand—
Sie tanzten,
Und ihr Vater war der Führer des Tanzes.

Hatin, pelexwênekan leser-şeqameke bisirnewe

Ew minalaney, beyanî
Çawyan birîbwe bawikyan,
Serçopî pelexwênekanî
Leber dergake egêra,
Hêndey ne bird
Bûne
Kotre aşî,
Dayane şeqqeybal rifîn.

Naw be nawê
Teq ... Teq ... teqleyan lê eda,
Heta egeystne ser zewî.
Be denûkyan
Maçî ...
Pelexwênêkyan ekird u
Carêkîtir
Beriz ... beriz
Ebûnewe w
Ebûnewe kotreaştî.

Pelexwênekan le xoşya
Demyan
Bo kotrekan ekirdewe w
Be denûkî yektirîya erşanewe.
Dîmenêk bû
Ewan le man danebrabûn,
Emanîş bewan jîr bûbûn.

Sie kamen, um das Blut von der Straße zu wischen

Die Kinder, die am Morgen
Ihrem Vater zuschauten,
Als er vor der Tür
den Tanz der Blutstropfen anführte,
Verwandelten sich in wenigen
Augenblicken
In Friedenstauben,
Schlugen mit den Flügeln und flogen auf.

Ein paarmal
Überschlugen sie sich,
Bis sie die Erde erreichten.
Mit dem Schnabel
Küßten sie
Die Blutstropfen,
Erhoben sich
In die Luft –
Wieder als Friedenstauben..

Die Blutstropfen öffneten vor Freude
Den Tauben
Den Mund
Und schnäbelten mit ihnen. –
Es war ein herrliches Bild:
Sie waren nicht voneinander getrennt,
Sie hatten Frieden gefunden.

Kotrekan hêšta her efrîn,
Ke tequtoq u şîreşîr
Le kolanek a peyda bû.
"Bîgre w neroy!"
Serbazekan,
Lew berzewe
Geyişte gwêy kotirekan.

Pêkenîn u carêkîtir
Wîstyan bere w xwar bibnewe,
Çawyan lê bû, ke yekêkyan
Destî daye pelî bawkyan.

"Ne ken! Ne ken!
Destî lê ben!
Eweyan bawki êmeye.
Ne ken! Ne ken!
Destî lê ben!
Ewî tiryân
Amoza ... purzay êmeye.
Ne ken! Ne ken!
Ger bêt u bişyan sirnewe,
Ewan
Her leber dergakey êmen.

Ne ken! Ne ken!
Êwe dîtan
Beyanîzû dergakeman xiste serpişt.
Wa nezanin ême etirsîn lew xwêne.
Ême fêrîn
Lege! ew xwêne da ejîn,
Ke xwênî bawk u biraye."

Die Tauben flogen noch,
Als Schießen und Schreien
Auf der Straße von neuem begannen.
„Haltet ihn! Bleib Stehen!
Schrien die Soldaten,
Und ihre Schreie
Erreichten
Die Tauben
Hoch oben.

Sie lachten und wollten
Noch einmal hinunter,
Denn sie sahen, daß einer von ihnen
Den Arm des Vaters ergriff.

„Tut es nicht! Tut es nicht!
Faßt ihn nicht an!
Es ist unser Vater.
Tut es nicht! Tut es nicht!
Faßt ihn nicht an!
Es ist
Unser Vetter.
Tut es nicht! Tut es nicht!
Auch wenn ihr das Blut wegwischt,
So bleibt es doch
Vor unserer Tür.

Tut es nicht! Tut es nicht!
Ihr habt gesehen,
Daß wir unsere Tür am frühen Morgen
Offen ließen.
Denkt nicht, daß wir uns
Vor diesem Blut fürchten.
Wir haben uns daran gewöhnt
Und leben mit diesem Blut,
Dem Blut unseres Vaters und Bruders.“

Institut kurde de Paris

Minareyek le rîqan da tiwayewe

Gumezey ser minareyek
Hênde ...
Gwêy le bangî
"Ellahu ekber" girtibû-
Hênde çawî
Le birîn u zamî xelkeke birî bû,
Oqrey ne ma.

Biryarî da:
Ebê ... ebê ...

Şewêkyan ta direngdanêk
Xoy melas da.
Çawî lê bû
Mela w zêwan u miçewir
Diway wirtewirt u bolebol
Be la da hatin u xewtin.

Gumezey ser minareke
Be espayî hate xwarê
Kilîlî dergay minarey
Dizî.
Belam katê ke dûbare
Serkewtewe,
Lewdîwewe
Dergay Leser xoy daxist u

Her bew şewe
Ser ekewt u
Yek yek ...
Pêplîkekanî ebrêwe.

Ein Minarett ist wütend – und schmilzt

Die Spitze des Minarettts
Hörte
So viele Rufe
Von „Allahu akbar“ –
Sie sah
So viele Wunden und Verletzungen,
Daß sie keine Geduld mehr hatte.

Sie erkannte:
Es muß ... es muß ...

Eines Abends verbarg sie sich
Und sah
Bis spät in die Nacht
Mulla, Muezzin und Migaur miteinander
Flüstern und schreien, bis sie
Müde wurden und einschliefen.

Lautlos
Kam sie herab
Und stahl den Schlüssel
Zum Turm.

Und als sie wieder
Aufstieg,
Verschloß sie von innen
Die Tür.

In dieser Nacht
Stieg sie auf,
Und Stufe für Stufe
Schnitt sie die Treppe hinter sich ab.

Beyanî zû,
Lew asmane-
Lebatî bang,
Lebatî "ellahu ekber" î berebeyan
Daye pîrme_y
Giry_an.

Xelkekey şar
Ke gwêyan girt
Lew sedaye,
Wityan:
"Hebê w nebê
Em kare karî xiwaye!"
Her yekeyan
Le cêgay xoy-
Le cêy minare bangî kird:
"Ellahu ekber ... Xiwaye!
Ellahu ekber ... Xiwaye!"

Belam katê ke minare
Gwêy girt lew bang u sedaye,
Le tawana:
Çawekanî wişk bûn u
Xoy kirde dilope firmêsk.

Lew roje da biryarî da
Tiwayewe.

Früh am Morgen,
Hoch am Himmel –
Anstatt eines Rufs zum Gebet,
Anstatt eines „Allahu akbar“ in aller Frühe –
Fing sie an
Zu weinen.

Als die Bewohner der Stadt
Diesen Ruf
Vernahmen,
Sprachen sie:
„Zweifellos ist dies
Gottes Werk!“
Ein jeder
Rief an seinem Platz –
Statt des Minaretts –
„Allahu akbar – O Gott!
Allahu akbar – O Gott!“

Und als sie
Diesen Ruf zum Gebet vernahm,
Konnte sie nicht anders:
Trocken waren ihre Augen,
Und sie selbst
Wurde zur Träne.

An diesem Tag
Beschloß sie
Zu schmelzen.

Min u mey u meyxaneyek

Cilewim daye dest xeyal

Witim:

"Biro, em şew

Min koylem u

Legel to da

Bo kiwê biçît,

Le diwatewe hengaw enêm."

Gera gera-

Le Berlin da.

Hêndey ne bird

Meyxaneyekî dozyewe w

Leberdemî meyfiroşêk a rawesta.

Lem kate da

Xeyal çawî be çwardewrî xoya gêra.

Çend kesêk bûn

Lew şwêne da,

Be dyar şûşey şerabewe

Kir kewtibûn.

Eger dengî

Ew gîtarjene nebwaye,

Ke nawbenaw eyçirîkan-

Bawertan bê,

Zor demêk bû

Xewyan le xoyan xistibû.

Ich, der Wein und die Weinstube

An diesem Abend
Überließ ich meiner Fantasie die Führung
Und sagte:
„Heute nacht
Bin ich dein Sklave.
Ich folge dir
Auf Schritt und Tritt.“

Sie suchte –
In Berlin.
Bald fand sie
Eine Weinstube
Und stand vor dem Wirt.

Hier blickte ich mich um
In meiner Fantasie.

Es waren einige Leute
Da,
Gedankenversunken
Vor ihrer Weinflasche.

Wäre nicht
Dieser Gitarrenspieler gewesen,
Der von Zeit zu Zeit schrie –
Glaubt mir,
Sie wären längst eingeschlafen.

Minîş hatim
Lew şewe da-
Le kuncêkî ew cêye da-
Le sêberî vodka_yek da
Laşey sistimim lêhelxist.
Belam ...
Lebatîewey kirkewim
Têrtêr binûm,
Azarekanim wirûjan,
Janyan girt u
Yek le dway yek
Lew kuncê da
Bûne lawlaw.

Çiroyan kird,
Be dîwarî
Meyxaneke da helgeran.

In dieser Nacht –
In einer Ecke –
Hinter einem Wodka –
Habe ich meine Leiche hingelegt.
Doch –
Anstatt zu ruhen
Und zu schlafen,
Quälte mich mit Krämpfen
Ein Schmerz nach dem anderen –
Und jeder Schmerz
Wurde zu einer Zauwinde
In dieser Ecke.

Sie wuchsen
Und kletterten
An der Wand der Weinstube empor.

Institut kurde de Paris

Wam ezanî

Wam ezanî,
To ew çolewanîyey bom,
Ke xomî tya edozmewe.

Wam ezanî,
Le jıyanma
To ew çnare bala berzey,
Ke reşeba
Pêy na wêrê w
Twanay çemannewey nîye.

Wam ezanî,
Estêreyekî helhatûy,
Eger asmanîş ture bê w
Liç u lêwî da beyek da,
Bakit nîye w ecrîwênî,
Heta asman
Be bize w zerdexeney to
Liç u lêwî ekatewe.

Belam ... belam ... to wa ne bûy.
Perdeyek bûyt.
Leber çawim
Hatî.
Berî asmanimit tenî.

Heta êstaş
Nek lelay min
Lelay xoşit
Tarîkayî her enwênît.

Ich dachte

Ich dachte,
Du seist für mich jene Wüste,
In der ich mich finden könnte.

Ich dachte,
Du seist jene hohe Platane
In meinem Leben,
Die der Sturm
Nicht beugen
Noch bezwingen kann.

Ich dachte,
Du seist ein aufgehender Stern,
Dem der wütende Himmel
Nicht die Lippen verschließt,
Der furchtlos weiterstrahlt,
Bis auch der Himmel
Durch deine Freude und dein Lachen
Seine Lippen öffnet.

Aber, aber – du warst nicht so.
Du warst ein Schleier.
Du kamst
Vor meine Augen
Und verhülltest meinen Himmel.

Bis jetzt
Bist du für mich
Und für dich selbst
Finsternis.

Ew çawey, le dûkel da xoy le çawekanîtir da
win eka

Roj bû-
Belam ke hengawyan naye,
Naw jûrî meyxanekewe,
Bûwe şew u tarîkayî
Hemû
Cêgayekî meyxanekêşî girtewe.

Meyxaney çî ...?
Semaxaneyekî kon bû.
Wêney dukelî rabirdû, hî dahatûy
Be dîwarî nawewey da helwasî bû.

Çawyan gêra
Wayan zanî:
Ewey leser mez danirabê,
Ebê şerab ya bîre bê,
Ebê momî dagîrsaw bê.

Belam
Emyan, ewyan, ewîtiryan
Ewey lay eman xeyal bû,
Lew cêye da rengî ne bû.

Le tawana be pirtawê
Çawyan gêra,
Hetakû xoyan derbaz ken.

Belam dukelî pey be çawî
Emanîş bird
Le naw çawa bû winî kird.

Der Blick, der in den Augen der anderen im Rauch verschwand

Es war Tag –
Aber als sie die Weinstube betraten,
Wurde es Nacht,
Und die Dunkelheit
Verschlang
Darin alles.

Was für eine Weinstube?
Ein altes Tanzlokal.
Gebilde von altem und neuem Rauch
Hingen an den Wänden.

Sie sahen sich um
Und dachten:
Was auf den Tischen steht,
Muß Wein oder Bier,
Müssen brennende Kerzen sein.
Doch
Es war weder das eine, noch das andere, noch das dritte.
Was ihnen ihre Fantasie vörspiegelte,
Gab es dort nicht.

In Angst und Eile
Schauten sie umher,
Um sich schleunigst zu retten.

Aber der Rauch erspähte
Auch ihre Blicke
Und ließ sie in den Augen der anderen verschwinden.

Giryan u xem

Nem ezanî, giryan çîye.
Xoşewîstît
Fêrî kirdim
Be xur bigrîm.

Nem ezanî, xemupejare yanî çî:
Xoşewîstît
Lêm buwe xem
Bo heç layek eçûm
Legel ma bû
Tenanet şew
Le cêgaşa
Legelma pîrxepîrxî bû.

Boye giyane, baş bizane:
Lew sakewe ke tom nasî w
Xoşewîstît buwe hawrêm.
Xem u giryan
Hewênêkin
Le naw xwênman
Destlemlanin
Dên u deçin
Bo satêkîş
Lêm na birên.

Kummer und Weinen

Ich wußte nicht, was Weinen ist.
Deine Liebe
Lehrte mich
Weinen und Seufzen.

Ich wußte nicht, was Kummer ist.
Deine Liebe
Wurde mir zum Kummer.
Wo ich auch hinging –
Er war bei mir
Und schlief mit mir
In der Nacht.

So wisse, meine Geliebte:
Seit ich dich kenne,
Ist deine Liebe mein Freund.
Kummer und Weinen
Sind das Wesen
Meines Blutes.
Sie umarmen sich
Und gehen zusammen.
Nicht für eine Sekunde
Trennen sie sich von mir.

Colaney xeyal

Heta êstake wa baw bû
Le şewa bû
Xom be tenyayî ebînî.
Le şewa bû
Cilew şil bû
Em daye dest xeyal efrî.

Le şewa bû
Ebûme mel.
Be dest
Xew u xeyalewe
Wek minalêk girugal ka,
Ta le naw bêşke w desraze
derî bênin.
Minîş
Girugalî
Bendêtî bû
Bedest xeyalewe em kird.

Xeyal ehat ... xeyal eçû.
Rizgarim bû. Dinya roj bû.

Belam espî xew u xeyal
Dabûyane çwarnaley xar.
Herçendim kird
Cilewekey carêkîtir
Ne hatewe
Ne kewtewe
Naw qulîmist.

Schaukel der Fantasie

Bis jetzt war es immer so:
In der Nacht sah ich mich
Einsam.
In der Nacht
Lockerten sich die Zügel –
Ich gab sie der Fantasie und flog.

In der Nacht
Wurde ich zum Vogel.
Traum und Fantasie
Ertrug ich
Wie ein Kind, das lallt,
Um von Fesseln und Wiege
Frei zu werden.
Auch ich
Raunte.
Gefangen
In der Fantasie.

Vorstellungen und Bilder – sie kamen und gingen.
Und dann war ich frei. Und es war Tag.

Doch das Pferd des Traumes und der Fantasie
Lief weiter.
Vergeblich war mein Versuch:
Ich bekam
Die Zügel
Nicht wieder
In die Hand.

Dilêkî zîndû

Dilim ...
Xulyay serdanêkî êwey,
Kewte kelle.
Dermanhêna w
Damane ber şeq u zille.

Ta gyanî da
Be destewe.
Be mirdwêtîş
‘Eşqî êwey le dil da bû.

Boye wîfî:
Ewa roystim
Eger wîsttan
Carêkîtir
Bim bînnewe,
Hemû werne
Girdî seywan,
Lew şwêne da
Ke mirdwekan
Be şew be çawî tijewe helesin u
Le naw şara laşey dostekanî tiryân
Dênin,
Le wilatî zîndokana
Leser qebran ko ebnewe.

Êweş werin!
Ne ken lêre bimênnewe.
Laşekantan tenya lewê
Etwanin dilî zîndûyek
Be zîndwêtî bidoznewe.

Ein lebendes Herz

Mein Herz
Sehnte sich danach,
Euch zu besuchen.
Wir rissen es heraus,
Schlugen und traten es,
Bis es die Seele
Aushauchte.

Als es starb,
Liebte es euch noch immer.

Und so sprach es:
Nun verlasse ich euch.
Wenn ihr mich
Je
Wiedersehen wollt,
Dann kommt
Zum Hügel Saywan,
Dort,
Wo die Toten
Nachts mit scharfen Augen auferstehen,
Aus der Stadt
Die Leichen ihrer Gefährten
Holen und
Sich in der Welt der Lebenden,
Auf dem Friedhof, versammeln.

Kommt! Ihr auch!
Ihr dürft nicht hierbleiben.
Nur dort können eure Leichen
Ein lebendes Herz
Lebendig finden.

Min u ewan u ême

Min bûm, ewaney wek min bûn
Wîstim, wîstyan, bizanin, êweş wekû min
Her le Şew dan,
Rojtan şewe
Yan şewtan lê bote roj u
Jiyantan hemûy her roje.

Hatim, hatîn.
Kolanêkman
Sertapa tey ne kirdibû.
Şar çoluhol,
Bayequş tyaya xwêndibû.
Pir be dengim - pir be dengman
Hawarman kird
Kiwana? Lekwên?
Bay rengubo
Bo le şeqam u dergakantan birawe?
Çiray şewtan
Bo na sûtê?
Şepolî deng u henase
Bo bêdengî
Lem şare da naşleqênê?

Kwan pîrêjnekanî caran
Leber derga rêyan le rêbwar etenî?
Kwan ewaney
Çîrokêkyan
Nek tenya carê -
Hezar car
Bo yektirî ekirdewe
Be bnêstexoşey jêr danyan?

Ich, sie und wir

Ich und die wie ich waren:

Ich wollte – sie wollten – wissen, ob ihr wie ich

In Dunkelheit ward, ob

Eure Tage Nacht oder

Die Nächte Tag für euch waren –

Ob euer Leben immer Tag ist.

Ich kam – wir kamen.

Am Ende einer Straße

Waren wir noch nicht angekommen.

Die Stadt war leer,

Die Eulen riefen.

Lauthals schrie ich – wir schrien

Aus voller Kehle.

„Wo seid ihr? Wo seid ihr?“

Warum verließ das Strahlen euer Gesicht,

Eure Straßen und Haustüren?

Warum brennen nachts

Eure Lampen nicht?

Warum bricht die Welle eurer Stimmen – euer Atmen –

Das Schweigen nicht

In dieser Stadt?

Wo sind die alten Weiber von damals, vor ihren Türen,

Die den Weg der Leute störten?

Wo sind sie,

Die eine Geschichte

Nicht einmal –

Tausendmal –

Erzählten und

Wiederkäuten?

" Kiwan? ... Kiwan? ..."
Hezareha "kwan" î tirîş.
Yek ledway yek
Kol_{an} kol_{an} ...
Be terayî henaseman
Sewiz bûn u
Leser şeqamekan ruwan.

Hatînewe carêkîtir
Lew serewe.
Ta pirsyar keyn,
Le gişt darêk
Ke le cêy "kwanê? Riwa bû."
Her yekeyan le cêy daxê
Hezareha ax u daxî
Kirdibwe gela w liq u pop.

Heryekeyan
Le cêy yekê
Hezarehay
Xelkî şarî
Têala bû -
Îtir ême neman twanî
"Kwanê?" ...
Kanî xoman
Carêkîtir
Leber tarîkî ew şewe
Ko keynewe.
Neman twanî
Ew "kwan?" yaney
Bûbûne mom,
Carêkîtir helyankenîn
Biyanhênîn
Le xelkeke dûr kewnewe.

„Wo sind sie? – Wo sind sie?“
Tausende „Wo sind sie?“ –
Eines nach dem anderen,
Straße für Straße –
Sind durch den Hauch unserer Seufzer
Auf dem Wege gesprossen und
Grün geworden.

Am Ende
Kehrten wir um,
Um jeden Baum zu fragen, der für
„Wo sind sie?“ gewachsen war.
Ein jedes schuf aus einer Sorge
Tausend Sorgen
Zu Zweigen und Blättern.

Statt eines
Umarmten
Tausende
Von Leuten in der Stadt
Ein Jedes von ihnen.
In der Dunkelheit
Der Nacht
Konnten wir
Unser „Wo sind sie?“
Nicht ein zweites Mal
Erlangen.
Wir konnten
Die „Wo sind sie?“, die Bäume,
Die zu Kerzen geworden waren,
Nicht entwurzeln
Und von den
Menschen trennen.

Tik ... Tik

Her ka katêk
Xom ebînim
Lenaw jûrêkî tarîka,
Gwê le dengî dilim egrim.
Tik tik ...
Be yadî to lêdat u
Ebête awazî deng u
Legel tarîkî jûreke
Lêk berdebin.

Ta way lê dê
Bîrim nayet
Rojêk bûbê
Dilim ewendey lê dabê w
Hênde germayî tya bûbê.
Ta way lê dê
Tarîkî hejdê le tawa w
Dilim ebête şoreswar
Le naw ew jûre tare da.

Herzklopfen

Immer wenn ich mich
Allein
In einem dunklen Zimmer finde,
Höre ich das Klopfen meines Herzens.
Ich denke an dich
Und höre es –
Ein Schlagen,
Das mit der Dunkelheit des Zimmers
Ringt.

Nicht kann ich mich erinnern,
Daß mein Herz
Je
Voller Wärme
So stark klopfte,
Damit endlich die Dunkelheit
Voller Furcht
Flieht,
Und mein Herz der siegreiche Ritter
In diesem finsternen Zimmer wird.

Hengêk

Hengêk

Çil be çilî

Darêk gera,

Ta gulêkî doziyewe,

Gul dostî xoy zû nasêwe,

Destlemlanî hengeke bû.

Heng demî naye naw demî,

Ta ew şiley tya bû mijî.

Katêk wistî,

Le guleke dabibirrê

Kurey hengê

Bdozêtewe,

Çepokî nezanêk hat u

Şiley gulî

Le hengeke cya kirdewe.

Eine Biene

Eine Biene
Flog in einem Baum
Von Zweig zu Zweig,
Bis sie eine Blüte fand,
Eine Freundin, die sie schnell
Erkannte
Und umarmte.
Die Biene küßte sie
Und sog ihren Nektar.

Als sie
Die Blüte verließ, um ihre Wabe
Zu finden,
Trennte ein Unwissender
Mit einem Schlag
Den Blütenhonig
Von der Biene.

Tiris

Wityan tiris:

Ebête şaswarî meydan,

Rêgayekî dûr u nizîk

Le yek tirî daebrêt u

Carêkîtir

Lew cêye da pêyelên tirs

Be yektirî egeyenê w

Le yektirî etrazênê.

Wityan tiris:

Kêlgeyeke,

Ke cutyarêk çuwe nawî,

Ta zewyekey ne kêlêt u

Towî ne ka

Carêkîtir twanay nîye ser derbênê w

Bibête baranî pele w

Be ser kêlge da dabika.

Bekurtêkey

Wityan, tiris:

Ew cengeye,

Ke cengawerekey le temumijya ma

Heta ne mrê

Bîrî naye

Belay rêgayekî tir da.

Angst

Sie sagten:

Die Angst ist der Ritter eines Schlachtfeldes,
Sie trennt nahe und weite Wege
Voneinander,
Führt sie
Erneut
An jenem Ort, den man Angst nennt,
Zusammen
Und scheidet sie wieder.

Sie sagten:

Die Angst ist
Ein Feld,
Das ein Bauer bestellt,
Das er nicht verlassen kann,
Solange nicht alles beackert und gesät ist –
Nicht eher kann er
Als Frühjahrsregen
Auf das Feld niederschlagen.

Kurz –

Sie sagten: Die Angst
Ist ein Schlachtfeld.–
Ein Kämpfer, der in ihrem dichten Nebel
Bleibt,
Kann keinen anderen
Weg denken.

Birînekî kon

Kesêk carêk
Birînekî lêhatibê,
Ezanê, çon birîni kon
Ekwlêtewe w
Demî janî ekatewe.

Belam kesêk
Neyzanîbê
Le jiyanya birîn çîye,
Azar çîye,
Nazanê çon
Birînekîş
Rojêk ebê
Pey pê eba w
Cêgademî ekatewe.

Alte Wunden

Wer je
Verwundet war,
Weiß, wie alte Wunden
Bei Berührung
Schmerzen.

Doch wer
In seinem Leben
Keine Schmerzen
Kennt,
Weiß nicht, wie er
Eines Tages
Schmerzlich
Verwundet wird.

Ke melêk bô jîyan bixwênê, merg malawayî le daremeyt eka

Şewêkyan bû
Xew bû. Xewim ...
Be mergî xomewe edî.
Lew xewema
Daremeytêk
Het u laşekemyan têxist.
Le cêy ewey
Çwarkes bên u
Daremeyteke helgirin,
Tenya xom bûm lew nawe da
Rawesta bûm
Daremeytekem -
Helegirt.

Merig bûbwe
Reşebayek
Lew şewe da lêyhelkirdim.
Jyanîş bûbwe
Şureyek u
Le çwardewrî daremeyteke ala bû.

Wenn ein Vogel vom Leben singt, stirbt der Tod

Es war Nacht.
Ein Traum ...
Ich träumte meinen Tod.
Ich träumte
Von einem Sarg,
In den man meine Leiche legte.
Doch
Niemand kam,
Um diesen Sarg zu tragen;
Ich war allein,
Stand auf und mußte selbst
Die Bahre tragen.

In dieser Nacht
Wütete der Tod
Wie ein tosender Sturm.
Das Leben wurde zur Mauer
Um die Bahre herum gebaut.

Lew xewem a
Hênd rîyîştîm, ta hîlak bûm.
Wîstîm daremeyt dabinê m.

Katêk leser cêgake xom lerandewe
Daremeyt bûwe nemamêk.
Leser cêga
Gela w çiroy
Tazey derkird.

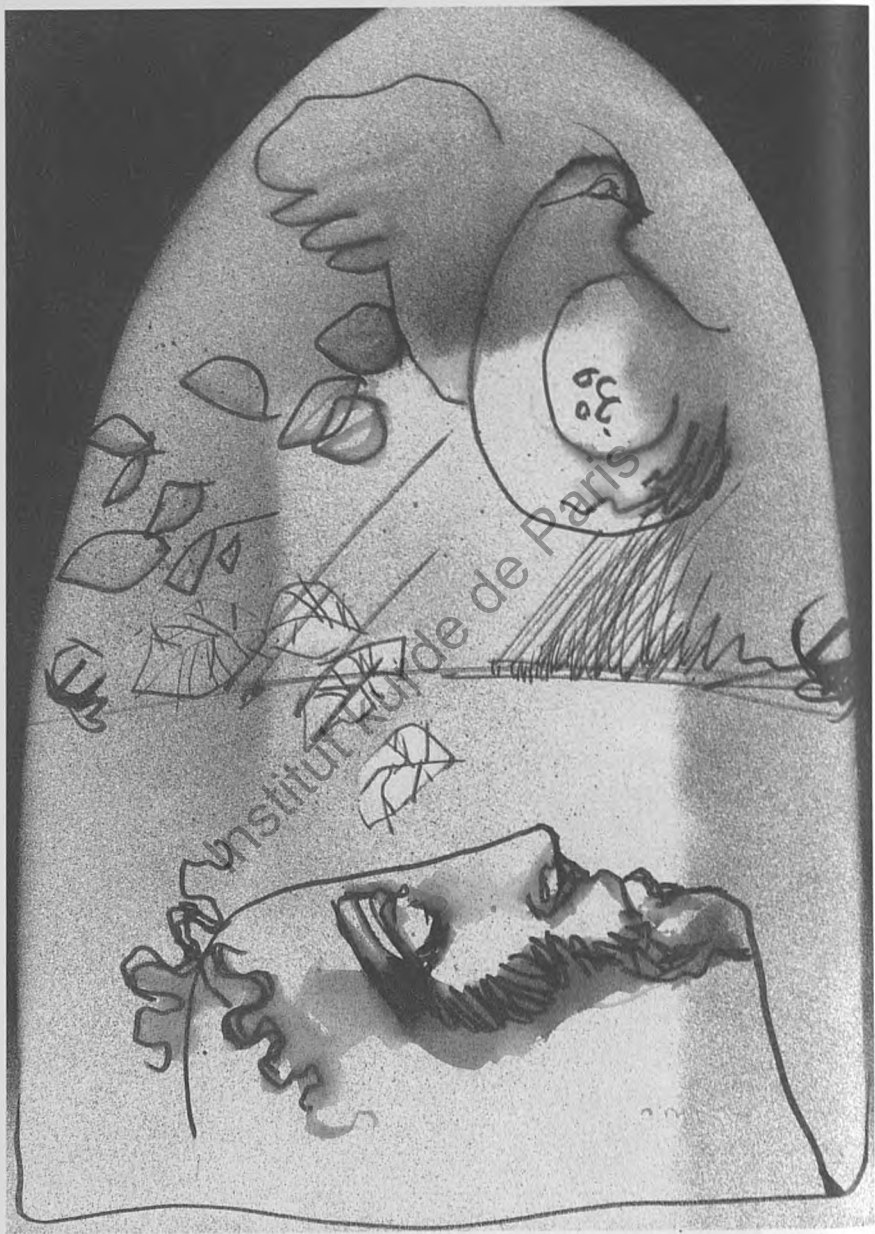
Melêk hat u
Leser çilêkî dareke
Hêlaney kird.
Kewte xwêndin
Ew xwêndine
Xoşîyek bû.
Heta êstake na zanim
Boçî ... Boçî ...
Lew xewe xoşe daçlekî m.

Weit war der Weg,
Und müde war ich vom Wandeln im Traum. -
Ich wollte den Sarg absetzen.

Als ich mich im Schlaf bewegte,
Wurde der Sarg
Zu einem jungen Baum
Voller
Blüten und Blätter.

Und ein lieblicher Vogel flog herbei
Und baute sein Nest
Auf einem Zweig
Und sang sein schönstes Lied,
Das Lied
Der Freude.

Bis jetzt weiß ich nicht,
Warum, warum nur
Ich hier von diesem Traum erwachte.

Gilpe

Çirayekyan

Hêna, leber xure w lêzmey

Baranî şewêkî zistan da dayan na.

Yekem dilop

Day le bilûrî çirake

Wirduxaş bû.

Duwem dilop

Kewte zoran,

Legel ...

Pilîtey çira w ew tîşkey,

Ke lêwey beriz ebwewe.

Lecyatî ewey kipî ka.

Baranêke boy buwe zeyt -

Zyatir gilpey pêhelestand.

Lohe

Man brachte eine Öllampe

Und stellte sie hinaus

In die kalte Nacht voller Regen.

Der erste Tropfen traf die Lampe

Und zerschlug ihr Glas.

Der zweite Tropfen

Fing an, gegen

Docht und

Licht zu kämpfen.

Doch der Regen wurde zu Öl.

Er löschte die Lampe nicht -

Er brachte sie zum Lodern.

Ke estêreyek xewî lê zira ebê biteqê

Şewêk -
Lew şewaney
Nawî enên şewî hawîn
Asman bûbwe
Colaneyek,
Zewîş bûbwe
Minalêk u
Estêrekanî raejen -

Estêreyek,
Diwan u siyan u ewanî tir yek le dway yek le naw colane da
Xewyan lê kewt.

Estêreyek,
Le naw hemû,
Ew estêraney tir da bû,
Xew le çawanî terî bû,
Geşgeş çawî
Birîbwe erz.
Ne be layelayey zewî
Ne le colanekey asman da esirewt.

Xoy rapiskand.
Belam koî nareway mil,
Hênd estur bû
Le colanê derneperî.
Carêkî tir ... şewêkî tir
Çendeha şew u carî tir.

Taku carêk
Betîn gurî daye xoy u
Em careyan
Bû we bûrkanêkî agir
Le colanêke da teqî.

Wenn ein Stern nicht schlafen kann, explodiert er

Eines Nachts –
In einer sommerlichen Nacht –
Wurde der Himmel
Zu einer Wiege
Und die Erde, ein Kind,
Schaukelte die Sterne.

Erst ein Stern,
Dann zwei, drei, und die übrigen,
Einer nach dem anderen,
Alle schliefen in der Wiege ein.

Nur ein Stern,
Der unter den anderen war,
Fand keinen Schlaf,
Hielt seine strahlenden Augen offen und
Betrachtete die Erde.
Er fand seine Ruhe nicht,
Weder durch das Wiegenlied der Erde
Noch durch das Schaukeln des Himmels.

Er wollte davon.
Doch das Band um seinen Hals
Fesselte ihn so sehr,
Daß er die Wiege nicht verlassen konnte.
Auch später nicht, in einer weiteren Nacht,
Und in vielen anderen Nächten, immer wieder.

Und dann mit einem Male
Bäumte er sich auf.
Und dieses Mal
Wurde er zu einem Vulkan
Und explodierte in der Wiege.

Gomî Wan

Le kenarî
Gomî Wan da bû westa bûm.
Çawim lê bû
Bilqe awêk
Her ser ekewt.

Keçî şepolî tung u tîj
Eytirazan Leser aw u
Eybirdewe naw gêjawî
Gomekewe.

Maweyekî zorî ebird,
Keçî dûbare bilqeke
Ekewtewe ser aweke.

Çawim lê bû
Carêkî tir
Şepoleke be tewijimtir hatewe.
Belam em care nek tenya
Bilqe awêk
Wirde masî
Kenar
Gomekeşî
Legel xoy da
Be teputil
Berew xwar bird.

Am Wan-See

Ich stand
Am Ufer des Wan-Sees
Und sah
Einen Fisch nach oben kommen,
Um Luft zu holen.

Aber die wütenden Wellen
Bedrängten ihn im Wasser und
Zogen ihn in einem Strudel
Wieder hinab.

Es dauerte lange,
Bis der Fisch
Wieder nach oben schwamm.

Ich sah
Die Wellen
Noch einmal
Mit Macht heranstürzen.
Doch dieses Mal
Zogen sie
Nicht nur diesen Fisch
Mit sich hinunter,
Sondern auch
Die vielen kleinen Fische
In der Nähe des Ufers.

Dîmokratîyet le nadîmukratêtî da

Zor demêk bû
Awatî bû,
Dîmokratî bête naw u
Dengî bêt u
Ewîş wekû xelkekey tir
Dengî bat u
Rengêkî bibê le naw reŋekanî tir.

Keçî hat u
Herwek ew ba çoluholey jiyani bû.
Ew dengî bû
Belam dîmokratî dengî
Le naw dengî ew da ne bû.

Gesang ohne Klang

Vor langer Zeit
Wünschte er sich,
Eine Stimme zu haben,
Um wie die anderen Leute
Singen zu können
Eine Klangfarbe zwischen den anderen Farben.

Er bekam die Stimme,
Doch sie war wertlos wie sein Leben -
Er hatte eine Stimme bekommen,
Mit der er nicht singen konnte.

Herke per u balî werî

Melêk hebû,
Toş eynasî,
Minîş wek to hawrêy ew bûm.
Rahatibû,
Le demedemî beyana,
Ehate ser dargwêzekey
Beriewberî malîman.
Ta eytwanî eyçirîkand.

Çend car hatîn
Qefezman dana bigirîn.
Xoy le dawman helefirand.

Eroy eroy
Hefte dû heftey exayand.
Carêkî tir ehatewe
Pir be demî eyçirîkand -
Em careşyan
Xoy le teleman eparast.

Eroy eroy
Mang, dû mang u sê mangî tirî exayand.
Carêkî tir ehatewe
Em careyan eydaye pîrmeyî giryan ...
Pir be demî hawary ekird
Her egirya ... her egirya ...
Ta perî balî ewerî
Laşkey ekewte zewî.

Ewsa ême emanzanî
Manay ew mele yanî çî.

Als er seine Federn verlor ...

Da war ein Vogel,
Uns bekannt,
Und unser Freund.
Jeden Tag,
Im Morgengrauen,
Flog er zum Walnußbaum
Vor unserem Haus
Und sang, wie er wollte.

Wie oft holten wir
Einen Käfig, um ihn zu fangen.
Doch er befreite sich immer wieder. –
Er flog davon –

Nach ein, zwei Wochen
Kam er zurück und
Sang aus voller Kehle.
Dieses Mal
Hütete er sich vor unserer Falle –
Und flog davon.

Nach ein, zwei, drei Monaten
Kehrte er nochmal zurück.
Und diesmal fing er an zu klagen,
Und lauthals schrie er.
Er weinte, weinte,
Bis seine Federn ausfielen. –
Sein Körper stürzte zur Erde.

Nun wußten wir,
Was dieser Vogel zu bedeuten hatte.

Xul le gêjaw da

Ke xew ebînim, etbînim
Le gêjawêk da xul exoyt.
Gêjaweke,
Ebête bahoz u hemû
Wilat
Egrêteuwe.

Minîş - minîş ...
Le wilatî namoyyewe
Be pêypetî
Heta lay to
Raekem u

Herke zanîm, geyîştme lat
Qed le qedit ealênim
Wekû minalekey caran
Ebmewe be xawen wilat.

Enûm, enûm,
Têr têr enûm,

Tarîkurûnî berbeyan
Leser singit
Çawî xewim helehênim.

Kreisen im Wirbel

Wenn ich träume, seh' ich dich,
Sehe dich in einem Wirbel kreisen.
Der Wirbel wird
Zum Sturm, der
Unsere Heimat
Bedeckt.

Ich – ich ...
Barfuß
Renne ich
Aus der Fremde
Zu dir.

Wenn ich dann bei dir bin,
Umfasse ich deinen Körper
Wie das Kind von damals.
Und ich werde wieder eine Heimat haben.

Ich schlafe, schlafe
Schlafe tief.
Im Morgengrauen erwache ich
An deiner Brust.

Çwar denke tow

Çwar denke towî requteq
Heta tow bûyn pêkewe bûyn.
Awyan kirde jêrman riwayn

Sawayek bûyn,
Wekû hemû sawakanî em cihane.
Hezmanekird:
Dest le gerdinî yek da bîn,
Ta pêkewe gewre bibîn.

Herewendey
Pelman hawîşt
Gelayekman
Der kird
Şetlekanmanyen helkend u
Le yektirî dayan birîn.

Vier Kerne

Vier trockene Kerne
Waren wir
Und lagen zusammen.
Man gab uns Wasser, und wir keimten.

Kleine Kinder waren wir,
Gleich allen Kindern dieser Welt.
Und wünschten:
Beisammen zu bleiben
Und miteinander zu wachsen.

Als wir dann austrieben
Und Blätter
Bekamen,
Riß man uns aus dem Boden
Und trennte uns voneinander.

Ew katey tîşik be deng debê

Hemû şewê,
Ke tarîkî balî reşî
Be ser rûy şara ekêşê,
Bêdengîş ebête hawrêy.
Pencere w dergakanî şar
Xir daexrên,
Kolanekan be tenyayî
Emênnewe.
Şeqamekan
Ew şostaney, ke bo xelkî danirawin
Le ba zyatir,
Kesêkî tir be seryana tê naperê.

Ewaney dostî tarîkîn
Wa ezanin,
Hemû şitê le naw şara
Le katêkî wa tarîka
Sist ebêt u
Sistî pelupoy daegrê.
Wa ezanin,
Tîşki çira le tarîkiya winebê.
Wa ezanin,
Deng le naw bêdengî xoya exinkênrê,
Mirov
Le çolî w tarîkya emrêt.
Wa ezanin,
Hemû şitêk be tarîkî ser egrêt u
Heta ser le naw tarîkiya emênêt.

Wenn das Licht spricht

Jede Nacht,
Wenn die Finsternis die Stadt
Mit ihren schwarzen Flügeln
Bedeckt,
Vermählt sie sich mit der Stille.
Fenster und Türen
Werden geschlossen,
Und die Gassen
Veröden.
Niemand,
Nur der Wind,
Streicht
Durch die Straßen.

Die Freunde der Finsternis
Glauben,
Die Dunkelheit
Schwäche und
Lähme
Alles in der Stadt.
Sie glauben,
Das Licht verschwinde
Mit der Finsternis.
Sie glauben,
Die Stille erstickte die Stimmen,
Und die dunkle Wüste
Töte die Menschen.
Sie glauben,
Alles sei in Finsternis erschaffen
Und bleibe ewig finster.

Le şewêkî awa tûşa,
Ke ewan xulyay tarîkîn,
Le hemû kuncêkî şar da,
Le hemû jûr u gencîne w
Dîwexanêkî naw şar da
Outilayek,
Çrayekî tîşikzêrîn,
Ledîwî ew dîwî derga w pencerey daxirawewe,
Tîşik eya be rûmetî
Minalêkî rûmetnexşîn.
Tîşik eya
Be tarîkayî berderga
Tîşik eya
Be kolan u şoste w şeqamekani şar.

Her ew tîşke
Demew beyan,
Le asowe,
Ebête roj.
Ebête deng.
Tarîkayî w bêdengi şar
Raemalê.
Tarîkayî w bêdengi şar
Raemalê

In einer solchen Nacht der Furcht,
Besessen von der Dunkelheit,
Brennt an jeder Ecke der Stadt,
Hinter verschlossenen Türen und Fenstern,
In jedem Zimmer, jeder Kammer
Und Halle
Eine Lampe,
Eine goldglänzende Sturmlaterne.
Sie beleuchten
Die strahlenden Wangen des Kindes.
Sie bringen der Finsternis draußen
Licht.
Sie leuchten
Den Gassen, Wegen und Straßen der Stadt.

Dieses Leuchten
Im Morgengrauen,
Am Horizont,
Wird Sonne,
Wird Stimme.
Sie vertreibt
Finsternis und Grabesstille. —
Vertreibt
Finsternis und Grabesstille.

Le yekbûn da rêgay yektirî bînîn

Şewêkyan hat be xeyalma
Bibme balindey koçerî w
Koçî germyan u kwêstan kem.
Pelim hêna
Dam be yek da,
Le jûrekem da balgirim.
Belam dîwarî jûrekem
Rêy balgirtinyan lêgirtim.
Naçar dergay jûrim şikand
Hatmederê.
Balim cût kird dambeyekda,
Keçî nem twanî balgirim.

Reşeba hat,
Pêçamyewe
Lûlî kirdim,
Birdimî ta çaw birêka.

Lenaw lûrey reşeba da
Bûme hawrêy balindeyek
Pelî girtim
Çol u byabanêkî zorî
Bîrî.
Berêwe bûyn
Ke nîgarî yekman nasî,
Sirûd u awazî dengman
Le naw xwêna bûbwe bûlbûl.

Şewgarêkî tar u tuşî jîyanman bû
Belam çunke herdû yekbûyn,
Le hemû kun u qujbinêk,
Ke zordar destî tya eroy
Bûbûyne çira w meşxelêk
Rêgay yektirîman edî.

Einig sehen wir den Weg

Eines Nachts sah ich mich
Als Vogel,
Der ins Weite ziehen wollte.
Mit meinen Flügeln
Schlug ich, in meinem Zimmer,
Um davon zu fliegen.
Doch die Wände meines Käfigs
Versperrten mir den Weg.
Die Türe barst –
Hinaus!
Wieder schlug ich mit den Flügeln,
Aber fliegen konnte ich nicht.

Da kam ein Sturm,
Packte mich und wirbelte mich herum
Und nahm mich mit, weit weg,
Soweit man sehen konnte.

Dem Heulen des Sturmes
Entriß mich ein Freund:
Ein Vogel nahm mich auf seine Flügel
Und durchzog viele
Öden und Wüsten.
Unterwegs
Erkannten wir uns;
Unsere Herzen sangen und jubilierten,
Einer Nachtigall gleich.

Die Nacht war die dunkelste unseres Lebens.
Aber weil wir eins waren,
Leuchteten wir wie eine Fackel,
Überall,
Wo die Macht der Finsternis herrschte.
Und wir sahen unseren Weg.

Temî xerîbî

Elên:

Eger hat u
Temî xerîbî daygirtî,
Baştir waye,
Çolewanî bigrîte ber.

Minîş hatim
Nek tenya çolewanîyek
Çî çolewanî ew cêyey, ke têy da bûm
Teyim kird u
Keçî hêşta her xerîb bûm.

Dame şeqqey bal u rifîm,
Ta geyime kanî w awêk,
Wîstim labem,
Demuçawim lew çolewanîye bişom.

Le kenarî
Kanyeke da
Darberûyekim bedî kird.
Lengerim girt,
Hêndey ne bird
Mandwêyekem
Hewayewe.

Ewsa zanîm
Ke xerîbî aw u darî ew wilatem.

Nebel der Fremde

Man sagt:
Wenn der Nebel der Fremde
Dich einhüllt,
Ist es besser,
In die Wildnis zu gehen.

Ich kam
Und durchwanderte, durchflog, nicht nur eine Wildnis,
Sondern alle Wüsten
Um mich her,
Und blieb dennoch ein Fremder.

Ich schlug mit den Flügeln und flog fort,
Bis ich an eine Quelle kam.
Dort wollte ich rasten,
Um mich zu waschen.

Nahe
Der Quelle
Sah ich eine Eiche.
Ich flog zu ihr hin,
Und meine Müdigkeit
Verging
Alsbald. —

Ich sehne mich
Nach den Wassern und Bäumen dieses Landes.

Tîşkî şêfî

Ay le dest to,
Xoşewîstî,
Çon lêmbûyte
Tîşkêkî şêf
Beharî jyanimit gorî.
Ke yekem car
Hestim pê kird,
Xoşim ewêy ...

Ew kate bû,
Ke daredarem tya ekird
Helestam u ekewtmewe -
Ew kate bû,
Ke berd ne ma bû le hewşe
Morî xoyim pya ne nêt u
Cêgakey şîn ne katewe -
Ew kate bû,
Be gagolkê dergay malim becê hêşt u
Rûy kolanitim girte ber -
Ew kate bû,
Le kolanîştta beng ne bûm
Deşt u dol u lutkey çiyatim girte ber -
Ew kate bû, ke cêm hêştî,
Lêk dabirayn -

Lew katewe,
Bawerit bê,
Lêm bûytete
Tîşkêkî şêf
Beharî jyanimit gorî.

Das Licht der Liebe

Meine Liebe –
Wie groß ist deine Macht,
Dein Licht –
Du hast mich betört
Und mein jugendliches Leben geändert.

Zum ersten Mal
War ich sicher,
Dich zu lieben ...

Damals,
Als ich noch unbeholfen
Aufstand und wieder hinfiel –
Damals,
Als die Steine im Hof
Ihre blauen Spuren
Auf mir hinterließen –
Damals,
Als ich kriechend das Haus verließ,
Um auf deine Straße zu kommen –
Damals,
Als ich dort nicht blieb
Und zu deinen Tälern und Gipfeln strebte –
Damals, als ich dich verließ,
Und wir uns trennten –

Seitdem,
Glaub' mir,
Hast du mich betört
Und mein Leben von Grund aus geändert.

Xoşewîstîyek le awêne da

Rojêkî zor tem u tûş bû,
Leser cadeke be tenya
Be tiley çaw
Dirim eya
Bew eşamatey ser rêga.
Qulapî çawim heldabû.

Le pîr na zanim xoşim çon,
Le awênebendî kogayekî ser rêgake gîr bû.
Hêndey ne bird
Masî nîgay şoxuşengê,
Le qulapeke tund gîr bû.

Ne ew hêzî hebû awîr.
Ne min twanam hebû hawar.
Be naçarî,ke cêman hêşt.
Xoşewîstî herdulaman
Le awêne da bûne yek.

Liebe im Spiegel

Es war Nebel auf der Straße,
Und ich ging allein.
Die Menge der Menschen
Ließ ich
Außer acht,
Und doch spähte ich und warf eine Angel aus.

Plötzlich – ich weiß nicht, wie –
Blieb sie im Spiegel eines Schaufensters hängen.
Und sehr bald
Biß der Fisch an,
Der Blick einer Schönen.

Uns beiden fehlte der Mut:
Sie schaute sich nicht um,
Und ich sprach sie nicht an.
Und dennoch wurde unsere Liebe eins,
Indem wir sie im Spiegel
Zwangsläufig zurückließen.

Herke bînîm

Herke bînîm,
Be çaw dyar bû,
Çawekanî peleyan bû,
Bo karwanê ke pêy bigen,
Herke bînîm,
Çawekanim
Wek qetarçî
Legel çawya bû kewtne rê.

Ewsa hatin, benaçarî
Bûne kewêkî destemo,
Be çwardewrî dêwcamey rûxsarî geşya
Sûranewe ... sûranewe
Heta nakaw
Le qefezî çawî reşya
Xoyan dyewe
Wek minalêk
Ululayeyan bo ekra.

Als ich sie sah

Als ich sie sah,
Wußte ich,
Daß ihre Augen eilten,
Um die Karawane zu erreichen.
Als ich sie sah,
Reisten meine Augen
Wie der Führer einer Karawane
Mit ihr.

Meine Augen kreisten um sie,
Die hilflos
Wie ein Lockvogel war,
Kreisten und kreisten,
Bis sie plötzlich
Im Käfig ihre schwarzen Augen
Fanden,
Und sie wie ein Kind
In den Schlaf sangen.

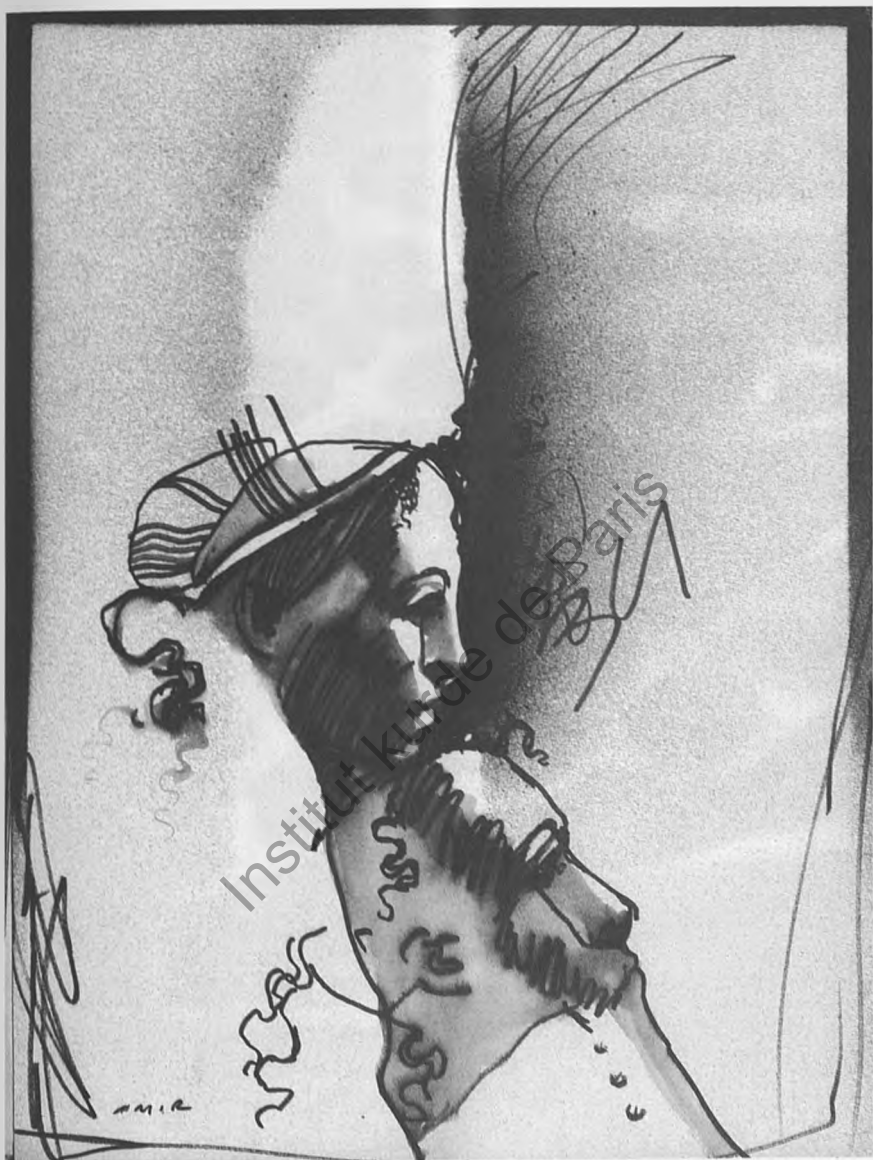
Xew

Xewim lê kewt,
Ezanim çon xewim lêkewt:
Çawckanim, leser singî, xewyan lêkewt.

Pirxepirxan
Rojerçeyek dengî çroy.
Mosîqakey
Xoşewîstekeşmî hênaye pirxeyxew.

Schlaf

Ich schlief ein.
Ich weiß, wie:
Meine Augen schliessen an ihrer Brust.
Der Klang
Meines Atmens
Ließ auch
Meine Geliebte schlafen.

Cengêk le pas da

Le pasa bû,
Dû cût çawî,
Mestî cwanî,
Wirdewirde
Nîgay hestî
Xoşewîstîyan lêk dizî.

Cengêk rûy da:
Efserekanî ême bûyn,
Cengawerekan çawman bûn.
Hêndey ne bird
Çawim rîfî
Leser singî bilûrînî -
Bû be mîwan.

Keçî ew xwa ne girtuwe
Kişey ne kird,
Hetawekû kotirî çaw
Dûbare bate şeqqeybal.

Kampf im Bus

Es war im Bus,
Zwei Augenpaare,
Trunken von Schönheit,
Blickten heimlich
Und stahlen einander
Die Liebe.

Eine Schlacht begann:
Wir führten sie an,
Und unsere Augen kämpften
Ein schneller Blick
Streifte
Ihre Brüste.

Leider
Verscheuchten sie ihn nicht,
So daß er sich nicht
Davon lösen konnte.

Sûr emzanî

Lew kate da,
Ke bom nûsît,
Xoşim ewêyt.
Sûr emzanî,
Rojêk ebê
Bew wişeye scrim ebrît.
Rojêk ebê
Be serbazî ew tîpaney
Ew wişeye ke pêk dênin
Tîrendazî dilîm ekeyt.

Çûnke dyare:
Xoşewîst ne bê etwanê
Xoşewîstî lenawberê.
Hiş dujminê twanay nîye,
Leber derwazey dilêka
Xôy melas da w
Hêriş berê.

Ich wußte genau

Damals,
Als ich dir schrieb,
Daß ich dich liebe,
Wußte ich genau,
Daß du mich eines Tages
Mit diesem Wort tötest:
Daß der Tag kommen wird,
An dem du mit den Buchstaben
Dieses Wortes
Mein Herz wie mit Pfeilen treffen wirst.

Denn es ist klar:
Allein die Geliebte kann
Den Geliebten vernichten.
Kein Feind hat die Kraft,
Sich vor der Tür des Herzens
Zu verstecken
Und anzugreifen.

Wire leberdemî bestelek da

Deme demî
Êwareyekî zistan bû
Geyîştme berdem çiyayek.
Bestelekêk
Le qedpalya
Rêgay serlûtkey lê tenîm.

Bê gwêdane tarîkayî
Ew şewey hat be serim da,
Lepim gêra
Be nînok u çingekirê
Berbûme bestelek taşîn.

Beyanî zû, ke roj helhat
Xom le cêy qedpalî çiya
Leser lûtkeke bînêwe.

Wagnis am Gletscher

Eines Abends
In der Dämmerung
Endete
Mein Weg
Am Fuße
Eines Gletschers.

Ich achtete nicht
Auf die Dunkelheit, die heraufzog,
Sondern kratzte am Eis
Und kletterte
Mit meinen bloßen Nägeln.

Als der Morgen graute,
Fand ich mich statt am Fuße des Berges
Auf dem Gipfel.

Mêşkî coşaw

Pêşmergeyek
Be qedpalî rehyeyekî کنار şar da,
Wek mêrûle
Narincokêk be demyewe,
Ser ekewt u
Dûbare xil ebwewe xwar.

Wenn das Blut kocht

Ein Partisan,
Die Handgranate im Mund,
Erstieg eine Bastei,
Bewacht von Soldaten -
Und stürzte
Wieder herunter.

Der Partisan,
Zäh wie eine Ameise,
Die ein Korn zu ihrem Hügel bringt,
Stieg wieder hinauf.

Und dann, auf einmal,
Lag der Wachturm in Asche.
An der Stelle des düsteren Turmes
Flammte der Partisan
Für die Stadt
Wie eine leuchtende
Kerze.

Pêşmergeke,
Wekû mêrûley kolneder,
Denkegenim bo şarekey bibatewe,
Dûbare ser ekewtewe.

Ta way lê hat,
Rehyeke hûwe xolemêş.
Pêşmergekeş
Wekû momêk
Lecêy tarîkî rehyeke
Bo şareke
Xoy dagîrsand.

Efsane le derûnî mindalêk da

Pîrêjinêk

Mindalanî le dewrî xoy

Ko kirdewe,

Baw niyazey

Çîrokêkî gwêagirdan bgêrêtewe,

Pîrêjinc

Wistî bilê: "Hebû ne bû..."

Minalêkyan, ke zor jîr bû,

Le cêgay xoy berz buwewe,

Hereşey kird le pîrêjin

Witî bilê: "Heye w ebê,

Ême hebûyn u her ebîn."

Lecêy çîrokî efsane

Ew sawa nexşilaneyc

Karesatî dahatûy xoy

Bo xelkeke gêrayewe.

Sage aus dem Herzen eines Kindes

Eine alte Frau
Sammelte Kinder um sich,
Um ihnen
Ein Märchen zu erzählen,
Und begann:
„Es war einmal ...“

Eins der Kinder, ein kluges,
Stand auf, drohte der alten Frau,
Und sprach zu ihr:
„Sag lieber: Es ist und es wird sein,
Wir sind und wir werden sein.“

Und statt einer Sage erzählte es
Den anderen
Seine künftige Geschichte.

Xoşewîstî yektirî

Zerdeperî êwaranê,
Le katêka,
Sedan belem bê melewan
Le naw zerdey demkela sewî lê eden,
Mele eken.
Le katêka,
Ke şew hêsta neytwanîwe
Xoy le qedpalî çiyaba,
Ke tem neywêrawe bibête miwanî
Zincîrey kemerî zincîre çiyayek.
Le katêka,
Ke dûkel hêsta nebote
Kilawî ser qutîleyek
Beser gelay sewz u gula
Şor bêtewe.

Lew kate da
Rû le beheştî bax dekem.
Gulekan ekewne sema
Pêkenin
Bedemmewe.
Min lew sirreyan tê nagem
Ew pêkenîne bo mine,
Bo lêwanî demewbeyanêkî tire,
Yan awaze w bo xoşewîstî yektire???

Einander lieben

Abendrot, Meer der Dämmerung –
Zu einer Zeit,
Da Hunderte menschenleerer Boote
Im roten Sonnengold über die Berge schaukeln und
Schwimmen –
Zu einer Zeit,
Da sich die Nacht
Den Bergen noch nicht nähern konnte,
Da sich die Nebel noch nicht trauten,
Die Bergweiden zu verhüllen –
In einer Zeit,
Da der Rauch
Blätter und Blumen noch nicht bedeckte
Wie der Ruß einer Öllampe –

In dieser Zeit
Gehe ich in den paradiesischen Garten.
Die Blumen tanzen mir entgegen
Und lächeln.
Ihr Geheimnis verstehe ich nicht,
Gilt dieses Lächeln mir,
Den Lippen des neuen Morgens,
Oder ist es eine Melodie, die besagt,
Sich einander zu lieben?

Xo xiwardinewe

Elên: Fêrbît
Xot xot
Bixoytewe,
Rojêk ebê
Hewir berî dilît egrê.
Birsêtêket
Le nawewe dize ekat,
Detxwatewe.
Ta pey be rêy
Şademarêk
Le şademarekan eba.
Ewsa ezanît, ke tenya
Xot bûyt, ke xotit xwardewe.

Sich vor Gram verzehren

Man sagt:

Wenn man aus Gewohnheit
Sich vor Gram verzehrt,
Werden die Wolken eines Tages
Das Herz bedecken.
Dein Hunger
Wird dich im Innern
Auffressen,
Bis er
Die Ader deiner Adern gefunden hat.
Dann weißt du,
Daß du dich vor Gram verzehrt hast.

Scholbendanî biryarêk

Ko bûnewe.
Biryaryan da,
Tenya rêgayekyan heye
Biyabat u
Biyangeyenêt be meram.

Belam ...
Rastit dewêt:
Biryarekeyan diro bû.
Nek rêgayek,
Çend rêgayek
Hebû ...

Eisige Entscheidung

Sie sammelten sich.
Sie erkannten,
Daß es nur einen Weg gab,
Der zum Ziele führt.

Aber -
Um die Wahrheit zu sagen.
Ihre Einsicht war falsch.
Es gab nicht nur einen Weg,
Es gab viele Wege.

Aber sie hatten es
Damals so gesehen.
Deshalb brachen sie auf,
Machten sich auf den Weg
Und wurden am Ende vernichtet.

Belam ewan
Katî xoy biryaryan dabû.
Boye hatin,
Mili rêgakeyan girt u
Le kotayî da têydaçûn.

Jine Kurdêkî koçerî

Jine Kurdêkî koçerî
Le katêk da
Le germyanewe bo kwêstan
Koçî ekird
Minalî bû.

Jine Kurde besezmane
Ney zanî ew cêye kwêye,
Ke minalekey têda bû.

Hêndey ne bird -
Hêştî girvey minaleke
Ne geyîştibwe perdey gwêçkey daykeke.
Polîsêk ber dergakey girt.
Wîstî demî bikatewe w
Şitêk bilê -

Herke katê serî birde
Naw dirzî reşmalekewe ...
Leher sêlakey tirewe
Sê kelley tirî wek xoy dî.

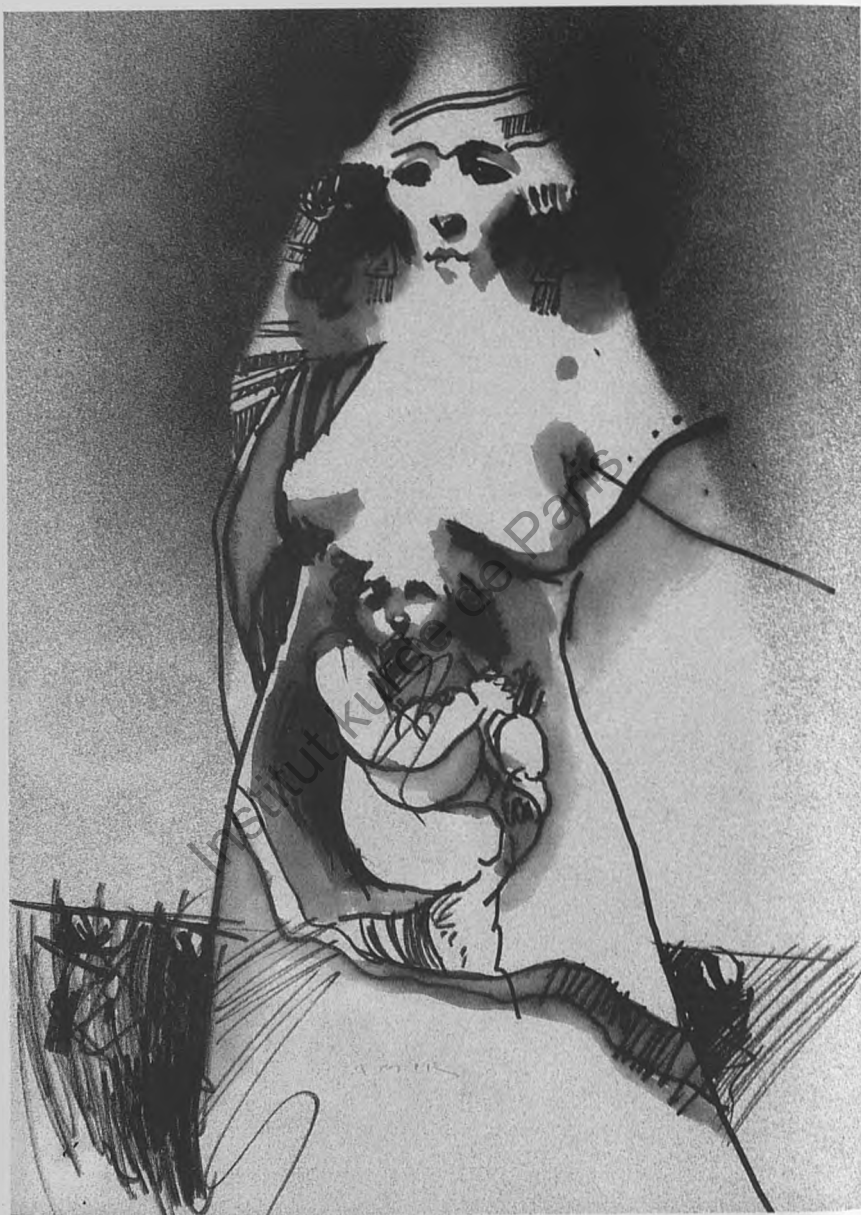

Eine kurdische Nomadin

Eine kurdische Nomadin
Auf dem Weg zum Winterlager
Gebar
Ein Kind.
Diese einfache Frau
Kannte nicht einmal den Ort,
An dem sie ihr Kind gebar.

Es dauerte nicht lange –
Das Schreien des Kindes hatte kaum
Das Ohr der Mutter erreicht –,
Als ein Polizist den Eingang des Zelttes versperrte.
Er wollte seinen Mund öffnen,
Um etwas zu sagen.

Durch einen Riß steckte er den Kopf
In das schwarze Zelt ...
Und erblickte in jeder Seite des Zelttes
Einen Kopf wie den seinigen.

Reg u roh

Maweyke,
Nek tenya min
Dirextekey
Berdemî mal,
Heryekeman,
Nawbenawîş
Dest le gerdin
Be cût herdûk
Bûynete dwan.

Ew regekey
Le nawqed u liq u çîlî
Min roh ... belê
Rohim le leş dabirowe.

Seele und Wurzeln

Nicht nur ich,
Auch der Baum vor dem Haus -
Jeder für sich, und
Manchmal
Beide
In Umarmung -
Sind seit langem
Eins.

Seine Wurzeln
Sind vom Stamm getrennt.
Mein Ich,
Meine Seele, sind vom Körper getrennt

Gulegenimêkî nasik u ruwekêk

Hênde nasik bûyt, ke dîmît,
Le gulegenimêk eçûyt,
Le beharêkî direng da
Hêšta terî w sewzî tyabê.

Min tînûm bû.
Min birsîm bû.
Belam, gyane,
Ke tînûm bê
Ya birsîm bê,
Dest na bem bo lasikî to,
Ta lêwimî pê ter bikem,
Dest na bem bo denikî to
Ta zerd bibê w
Le birsêti rizgarim bê.

Bexeber bûm
Keçî hêšta xewim edî.
Lew xewem da
Le byabanêkî çol da bûm,
Mandû mirdû
Tînwêti zorî hêna bû.
Le to zyatir,
Ke wek ruwek
Lew kakîbekakya rwa bûy.
Rûxsarêk ne bû bîbînim.
Destim bird çilêk helkêsim.
Heta tînwêtim bişkênim.
Keçî çil bû be dirkêk u
Çeqî le goşt u êsqanim.

Ähre und Pflanze

Als ich dich sah,
Warst du so zärtlich
Wie eine Ähre,
Die auch im Spätsommer noch
Grün und voller Saft ist.

Ich war durstig.
Hungrig war ich.
Aber, meine Liebe,
Wenn ich Durst habe
Oder Hunger,
Erfasse ich nicht deinen Halm,
Um meine Lippen zu nässen,
Entreiß ich dir deine Körner nicht
Zum Trocknen,
Um mich vom Hunger zu befreien.

Ich war wach,
Und dennoch träumte ich.
In diesem Traum
Sah ich mich in einer öden Wüste,
Am Ende und ohne Kraft,
Halb verdurstet.
Nichts war zu sehen
Außer dir,
Eine Pflanze
In der unendlichen Wüste.
Ich streckte meine Hand aus nach einem Blatt,
Um meinen Durst zu löschen.
Doch das Blatt wurde zum Dorn
Und durchstach mein Fleisch und meine Knochen.

Demkirdinewe le behar da

Dilim bêgerd peley hêsta ne girtibû
Hewrî matem le behara be raguzer
Belaya têper ne bûbû.
Payiz lêy helnekirdibû,
Liq u popî biwerênê,
Zistan tuxnî samalî rûy piş le şadî ne kewtibû -

Dilim wa bû, regêkî bincî danabû.

Legel regêkî tira bû, bû bûne yek,
Bejnubalaşyan wek tacêk
Leser reg pepkey xwardibû.
Ke beharî taze ehat
Dû liqî gewre heleçûn:
Liqêkyan pelî ehawîşt,
Ewî tiryar berz ebwewe.

Çiroy ekird.
Gulekanî herdûlayan
Le anêka
Beramber yek epişkutin,
Pêekenîn.

Frühlingsblühen

Mein Herz war noch rein und unbefleckt –
Die Frühlingswolken der Trübsal waren
Noch nicht an ihm vorbeigezogen,
Der Herbst hatte noch nicht begonnen,
Seine Blätter zu fällen,
Und der Winter zeigte sich seinem klaren, frohen Antlitz noch
nicht.

So war mein Herz tief verwurzelt.

Mit einer anderen Wurzel vereint,
Thronte über ihnen
Ihr Stamm.

Als dann der Frühling kam,
Wuchsen aus ihm zwei Äste:
Der eine verzweigte sich,
Der andere stieg hoch und
Sproß.

Beider Knospen öffneten sich
Zugleich,
Sahen sich an und
Lachten.

Bîr le to kirdinewe

Çûnke dûrim,
Wa ezanî,
Azarî leşim zor sûke,
Wa ezanî,
Kolewîjî ser şanî min
Barêke zor zor piçûke.

Belam be to swênd exom u
Bawerit bê:
Herke bîr dê w tēm ealê w
Bîrêk le to ekemewe.
Heçî azarî to heye
Wird wird yek yek
Le lay to we koç eken u
Le pûre hengî derûnma
Ko ebnewe.

An dich denken

Weil ich fern bin,
Glaubst du,
Mein Schmerz sei leicht,
Glaubst du,
Die Last meiner Schultern
Sei klein.

Aber ich schwöre,
Glaub mir:
Wenn mir die Gedanken kommen,
Mich einspinnen, und ich
An dich denke,
Wandert dein Schmerz
Langsam und stetig
Zu mir und
Sammelt sich in der Tiefe
Meines Herzens.

Inhaltsverzeichnis:

1. Die Widmung 5
2. Sie fragten 7
3. Geburtstag eines Vaters 9
4. Sie kamen, um das Blut von der Straße zu wischen 15
5. Ein Minarett ist wütend - und schmilzt 21
6. Ich, der Wein und die Weinstube 25
7. Ich dachte 29
8. Der Blick, der in den Augen der anderen im Rauch verschwand 31
9. Kummer und Weinen 33
10. Schaukel der Fantasie 35
11. Ein lebendes Herz 37
12. Ich, sie und wir 39
13. Herzklopfen 43
14. Eine Biene 45
15. Angst 47
16. Alte Wunden 49
17. Wenn ein Vogel vom Leben singt, stirbt der Tod 51
18. Lohe 55
19. Wenn ein Stern nicht schlafen kann, explodiert er 57
20. Am Wan-See 59
21. Gesang ohne Klang 60
22. Als er seine Federn verlor ... 63
23. Kreisen im Wirbel 65
24. Vier Kerne 67
25. Wenn das Licht spricht 69
26. Einig sehen wir den Weg 73
27. Nebel der Fremde 75
28. Das Licht der Liebe 77
29. Liebe im Spiegel 79
30. Als ich sie sah 81
31. Schlaf 82
32. Kampf im Bus 84
33. Ich wußte genau 85
34. Wagnis am Gletscher 86
35. Wenn das Blut kocht 87
36. Sage aus dem Herzen eines Kindes 89
37. Einander lieben 91
38. Sich vor Gram verzehren 92
39. Eisige Entscheidung 93
40. Eine kurdische Nomadin 95
41. Seele und Wurzeln 97
42. Ähre und Pflanzen 99
43. Frühlingsblühen 101
44. An dich denken 103

Institut kurde de Paris

Institut kurde de Paris

فەریاد فازیل عومەر

رۆشنایی لە دەنگەوه

Institut kurde de Paris

خوێندنی کوردی - بەرلین

١٩٩٣

پیشکشه

بهوانه‌ی خو‌یان له ئاوینه‌ی
وشه‌یه‌ک، یان دپیریک، یان هه‌موو دیوانه‌که دا
ئه‌ناسنه‌وه.

لیان پرسیم :

چاوت

یان ولاتہکەت،

کامیانت زۆرتر خوش ئەوێت؟

وتم: چاوم، ولاتہکەم-

ھەردووکیانم وەکوو یەکتەری خوش ئەوێت.

بەلام ھا ... بگرە ... ئەوہ ... چاو،

لینگەرێ با منالەکەم

بەسەر بەستی

لە ولاتہکەم دا بگەرێت.

جه ژنی له دایک بوونی باوکیک

شهوئی ... دواى ئه وهى تهق و تۆق
برایه وه-

شهوئی دواى ئه وهى ترس و له رز
ته نیا له روا
ره وایه وه.

شهوئی ... پاشان ... دایکیان و تى:
"بنوون پۆله،

ئیتیر ...

باوه ریناکه م تهقه ی تری له دوا وه بى. "
هر یه که یان
خۆی له لیقه که وه ئالان،

چاویان برییه بنمیچهکه و
لهگه لیا نووستن تا بهیان.

بهیانی زوو،
هیشتا دایکیان
له خهوا بوو،
منالهکان بهئهسپایی
هاتته ده ری،
دهرگای حهوشه یان ترازان،
چاویان گیرا
به کولانا.
ئهوه ی له بهر چاویان پروون بوو،
تهنیا ...
قهله بالغی په له خوین،
له سر جاده هات و چۆی بوو.

منالهکان
که چاویان کهوت
به تنۆک تنۆکی خویننهکان،

نهيان قيژان،
نهگريان و
دهرگاي هموشهيان دانهخست.
جارتكي تر ...
هاتنهوه ژوور.

چاويان لي بوو
دايكيان قزي دائههيني.
چاويان لي بوو،
دايكيان لهبردهمي ئاوينهكه دا
خوي وهك شازنيك نهنويني.
چاويان لي بوو،
شووخوشهنگي،
لهگه ل سيهري ئاوينهكه دا نه دوي.

دايك وئي:
"منالهان، نهوه ئيومن"
"وهرن، وهرن،
ئيوهش وهك من،

خۆتان
له بهرگی سهوزوسوور بگرن،
ئهمرۆ جهژنی له دایکبوونی باوکتانه."

منالهکان
که گوئیان بوو
له وشهی " جهژن "،
داچلهکین و رایانکردهوه بهر ده رگا.

له بهر ده رگا
چاویان لی بوو،
کۆلانه که
بوو بوو
ئاوینه بهند.
په له په له خوینهکان ده ستیان گرتبوو ...
هه له په رکی بوو،
باوکیان بوو بوو سه رچۆپی کیش.

هاتن، په له خویننه کان
له سهه شه قامه که بسر نه وه

نه و منالانه ی، به یانی
چاویان بریوه باوکیان،
سهه چو بی په له خویننه کانی
له بهر ده رگا که نه کیرا،

هینده ی نه برد

بوونه

کوتره ناشتی،

دایانه شه ققه ی بال رفین.

ناوبه ناوی

تهق ... تهق ... تهقله یان لی ئەدا،
ههتا ئەگه یشته سه ر زه وی.

به ده نووکیان

ماچی ...

په له خویتیکیان ئەکرد و

جاریکی تر

به رز ... به رز

ئهبوونه وه و

ئهبوونه وه کوتره ئاشتی.

په له خویتیکیان له خوشیا

ده میان

بو کوتره کان ئەکرده وه و

به ده نووکی یه کتریا ئه رشانه وه.

دیعه نیک بوو

ئه وان له مان دانه پرا بوون،

ئهمانیش به وان ژیر بوو بوون.

کوتره کان هیشتا هه ر ئه فرین،

که تەق و تۆق و شیرە شیر
لە کولانەکا پەیدا بوو.
"بیکرە و نەرۆی!"
سەربازەکان،
لەو بەرزەووە
گەشتە گوئی کۆترەکان.

پێکەنین و جارێکی تر
وێستان بەرەو خوار بێنەو،
چاویان لێ بوو، که یەکیکیان
دەستی دایە پەلی باوکیان.

"نەکەن نەکەن!
دەستی لێ بەن!
ئەو میان باوکی ئێمە.
نەکەن! نەکەن!
دەستی لێ بەن!
ئەوی تریان
ئامۆزا ... پورزای ئێمە.

"که جوئی ناوی و برانی" که جوئی ناوی
 لنگه ناوی جوئی ناوی
 تیره تیره
 وانه زین تیره تیره لوی جوئی
 به تیره تیره لوی جوئی
 تیره تیره
 لنگه ناوی لنگه ناوی

هر لنگه تیره تیره
 تیره تیره
 لنگه ناوی لنگه ناوی
 لنگه ناوی لنگه ناوی

مناره یهک له رِقان دا توایه وه

گومه زه ی سهر مناره یهک

هینده ...

گوئی له بانگی

"الله و اکبر" گرتبوو-

هینده چاوی

له برین و زامی خه لکه که بیری بوو،

تۆقره ی نه ما.

برپاری دا؛

ئهبی ... ئهبی ...

شهویکیان تا دره ننگدانیک

خۆی مه لاس دا.

چاوی لی بوو

مه لا و زیوان و مجهور

دوای ورته ورت و بۆله بۆل

بهلادا هاتن و خهوتن.

گومهزه ی سهر مناره که
بهئه سپایی هاته خواری
کلیلی ده رگای مناره ی
دزی.

بهلام کاتی که دوو باره

سهر که و ته وه،

له و دیوه وه،

ده رگای له سهر خوئی داخست و

ههر بهو شه وه

سهر ئه که وت و

یه که یه ک ...

پیللیکه کانی ئه بریوه.

به یانی زوو،

له و ئاسمانه-

له باتی بانگ،

له باتی "الله و اکبر" ی بهره به بیان

دایه پر مه ی

گریان.

خه لکه که ی شار
که گوئیان گرت
له و سه دایه،

وتیان :

"هه بی و نه بی"

ئهم کاره کاری خوایه!"

هر یه که بیان

له جینگای خوی

له جی ی مناره بانگی کرد:

"الله و اکبر... خوایه!"

الله و اکبر... خوایه!"

به لام کاتی که مناره

گوئی گرت له و بانگ و سه دایه،

له تاوانا:

چاوه کانی و شک بوون و

خوی کرده دلۆپه فرمیسک.

له و پۆژه دا بریاری دا

توایه وه.

من و مهی و مهیخانیهک

جلهوم دایه دهست خهیاڵ

وتم:

"برۆ، ئەم شهو

من کویلهم و

لهگهڵ تۆ دا

بۆکوێ بجیت،

له دواتهوه ههنگاو ئەنیم."

گهرا گهرا -

له بهرلین دا.

هیندهی نهبرد

مه‌بخانه‌یه‌کی دۆزیه‌وه و
له‌برده‌می مه‌ی فرۆشیکا راوه‌ستا.

له‌م‌گاته‌دا
خه‌یال چاوی به‌چواردده‌وری خۆیاگیرا.

چه‌ند که‌سیک بوون
له‌و شوینه‌دا،
به‌دیار شووشه‌ی شه‌را به‌وه
کر که‌وتبوون.
ئه‌گه‌ر ده‌نگی
ئه‌و گیتارزه‌نه‌به‌وایه،
که‌ناو به‌ناو ئه‌یچریکان -
باوه‌رتان بی،
زۆر ده‌میک بوو
خه‌ویان له‌خۆیان خستبوو.
منیش هاتم
له‌و شه‌وه‌دا -
له‌کونجیکی ئه‌و جیه‌دا -

له سیه‌ری قۆدکایه‌ک دا
لاشه‌ی سستم لی هه‌ل خست.

به‌لام ...

له‌باتی ئه‌وه‌ی کرکه‌وم

تیرتیر بنووم،

ئازاره‌کانم وروژان،

ژانیان گرت و

یه‌ک له‌دوای یه‌ک

له‌و کونجه‌ دا

بوونه‌ لاولاو.

چروویان کرد،

به‌ دیواری

مه‌یخانه‌که دا هه‌لگه‌پران.

وام ئەزانی

وام ئەزانی،
تۆ ئەو چۆلەوانییە بۆم،
که خۆمی تیا ئەدۆزمەو.

وام ئەزانی،
له ژيانما
تۆ ئەو چناره بالا بەرزە،
که رەشەبا
بێی ناویرتی و
توانای چەمانەو هی نییە.

وام ئەزانی،
ئەستێرە یەکی هەلھاتووی،
ئەگەر ئاسمانیش توپە بێ و
لەج و لێوی دا بەیەک دا،
باکت نییە و ئەجریویتی،

ههتا ئاسمان
به بزه و زه زه ده خه نهی تو
لچ و لیوی ئه کاته وه.

به لام ... به لام ... تو وا نه بوویت.
په رده یه ک بوویت.
له بهر چاوم
هاتی.
به ری ئاسمانت ته نی.

ههتا ئیسناس
نهک له لای من
له لای خوشت
تاریکایی هه ر ئه نوینی.

ئەو چاوەی، لە دووکەل دا
خۆی لە چاوەکانی تر دا ون ئەکا

پۆژ بوو -

بەلام که هەنگاویان نایه،

ناو ژووری مەیخانەکەو،

بوو شەو و تاریکایی

هەموو

جینگایهکی مەیخانەکەشی گرتەو.

مەیخانە ی چی ...؟

سەماخانە یهکی کۆن بوو.

وێنە ی دوکەلی رابردوو، هی داها تووی

بە دیواری ناوہ وە ی دا هەلواسی بوو.

چاویان گێرا

وایان زانی :

ئەوہ ی لەسەر مێر دانرابی،

ئەبى شەراب يا بىرە بى،
ئەبى مۆمى داگىرسا و بى.

بەلام

ئەمىان، ئەويان، ئەوى تريان
ئەو ەى لاي ئەمان خەيال بوو،
لەو جى يە دا رەنگى نە بوو.

لە تاوانا بە پىرتاوى

چاويان گىرا،

هەتاکوو خويان دەرباز کەن.

بەلام دوکەل پەى بە چاوى

ئەمانىش برد

لەناو چاوا بوو ونى کرد.

Institut kurde de Paris

گریان و خەم

نەم ئەزانی، گریان چی یە.
خۆشەویستیت
قیری کردم
بەخوڕ بگریم.

نەم ئەزانی، خەم و پەژارە یانی چی.
خۆشەویستیت
لیم بوو خەم
بۆ هەچ لایەک ئەچووم
لەگەڵما بوو
تەنانەت شەو

له جیگاشا
لهگه لهما پر خه پر خی بوو.

بویه گیانه، باش بزانه :
لهو ساکوهه که تۆم ناسی و
خۆشه ویستیت بووه هاو پریم.

خه م و گریان

هه و تییکن

له ناو خوینمان

دهست له ملانن

دین و ده چن

بو ساتیکیش

لیم نا برین.

جۆلانه‌ی خه‌یال

هه‌تا ئیستکه‌ وایا بوو :
له‌ شه‌وا بوو
خۆم به‌ ته‌نیا یی ئه‌بینی .
له‌ شه‌وا بوو
جله‌و شل بوو
ئه‌مدایه‌ ده‌ست خه‌یال ئه‌فری .

له‌ شه‌وا بوو
ئه‌بوومه‌ مه‌ل .
به‌ ده‌ست
خه‌و و خه‌یاله‌وه

وهك منالیک گروگال کا،
تالہناو بیشک و دہسرازہ
دہری بیتن.

منیش
گروگالی
بہندیتی بوو
بہدہست خہیالہوہ ئەم کرد.

خہیال ئەہات ... خہیال ئەچوو
رژگارم بوو. دنیا رۆژ بوو.

بہلام ئەسی خہو و خہیال
دابوو یانہ چوارنالہی غار.

ہەرچہندم کرد
جلہوہ کہی جاریکی تر
نہہاتہوہ
نہکہوتہوہ

ناو قولیمست.

دلّیکی زیندوو

دلّم ...

خولیای سردانیکی ئیوهی
که و ته که لله.

دهرمان هینا و
دامانه بهر شق و زلله.

تاکیانی دا

به دهسته وه.

به مردویش

عشقی ئیوهی له دلّ دا بوو .

بۆیه وتی :

ئهوا رۆیشتم

ئهگهر ویستان

جاریکی تر

بمینه وه،

هه‌موو وهرنه
گردی سه‌یوان،
له‌و شوینه‌دا
که‌مردوه‌کان
به‌شو به‌چاوی تیره‌وه هه‌ل‌ئه‌سن و
له‌ناو شارا
لاشه‌ی دو‌سته‌کانی تریان
دیتن،
له‌ولاتی زیندو‌کانا
له‌سه‌ر قه‌بران کو‌ئه‌بنه‌وه.

ئی‌وش وهرن!
نه‌که‌ن لیره‌ بمینه‌وه.
لاشه‌کاتان ته‌نیا له‌وی
ئه‌توانن دلی زیندوو‌یه‌ک
به‌زیندویتی بدو‌زنه‌وه.

من و ئەوان و ئىمە

من بووم، ئەوانەى وەك من بوون
ويستم، ويستيان، بزائن ئىووش وەكوو من
هەر لە شەودان،
پۆرتان شەو
يان شەوتان لى بۆتە پۆز و
ژيانان هەمووى هەر پۆزە.

هاتم، هاتين.
كۆلانئىكمان
سەرتاپا تەى نە كەردبوو.
شار چۆل و هۆل

بایه قوش تیایا خویتدبوو.
 پیر به ده نغم - پیر به ده نگمان
 هاوارمان کرد
 کوان ؟ له کوپن ؟
 بای ره نگو بو
 بو له شه قام و ده رگا کانتان بپراوه ؟
 چرای شهوتان
 بو ناسووتی ؟
 شه پۆلی ده ننگ و هه ناسه
 بو بیده نگی
 له م شاره دا ناشله قیتی ؟
 کوان پیر ئیژنه کانی جاران
 له بهر ده رگا ریتان له رپیوار ئه تهنی ؟
 کوان ئه وانهی
 چیرۆکیکیان
 نه ک ته نیا جار ی -
 هه زار جار
 بو یه کتری ئه کرده وه

به بنیسته خوښه می ژیر دانیان؟
"کوان؟ ... کوان؟ ..."
هزاره ها "کوان" ی تریش.
یه ک له دوای یه ک
کولان کولان ...
به تهرایی هه ناسه مان
سهوز بوون و
له سر شه قامه کان روان.

هاتینه وه جارینکی تر
له و سه ره وه.
تا پرسیار کهین،
له گشت دارینک
که له جی ی "کوانی؟" روا بوو.
هر یه که یان له جی ی داخی
هزاره ها ناخ و داخی
کردبوه گه لا و لق و پوپ.

هر یه که یان

له جيئي يهڪي
ههزاره هاڻي
خه لڪي شاري
تي ٽالابو -
ئير ٽيمه نه مان تواني
" کوانئي؟ " ...
ڪاني خومان
جاريڪي تر
له بهر تاريڪي ٿه وشه وه
کو ڪه ڀنه وه .
نه مان تواني
ٿه " کوان؟ " يانه ي
بوو بوونه موم ،
جاريڪي تر هه لڙانڪه نين
بيانهين
له خه لڪه ڪه دوور ڪه ونه وه .

بیرم نایهت
روژیک بوو بیت
دلّم ئه وهنده ی لی دابی و
هینده گه رمایی تیا بوو بیت.
تا وای لی دئی
تاریکی هه لدی له تاوا و
دلّم ئه بیته شوړه سوار
له ناو ئه و ژووره تاره دا.

ههنگیک

ههنگیک

چلّ به چلی

داریک گهرا،

تاگولیکی دۆزییهوه،

گولّ دۆستی خوی زوو ناسیوه،

دهست له ملانی ههنگه که بوو.

ههنگ دهمی نایه ناو دهمی،

ناؤه و شیلهی تیا بوو مری.

کانیک ویستی،

له گوله که دا بیرپری

کورهی ههنگی

بدۆزیتیهوه،

چه پۆکی نه زانیک هات و

شیلهی گولی

له ههنگه که جیا کردهوه.

ترس

وتیان ترس :

ئەبێتە شاسواری مەیدان،
پینگایەکی دوور و نزیک
لە یەکتەری دا ئەبریت و
جارێکی تر

لەو جێیە دا پێی ئەلین ترس
بە یەکتەری ئەگە یەنێ و
لە یەکتەری ئەترازینێ.

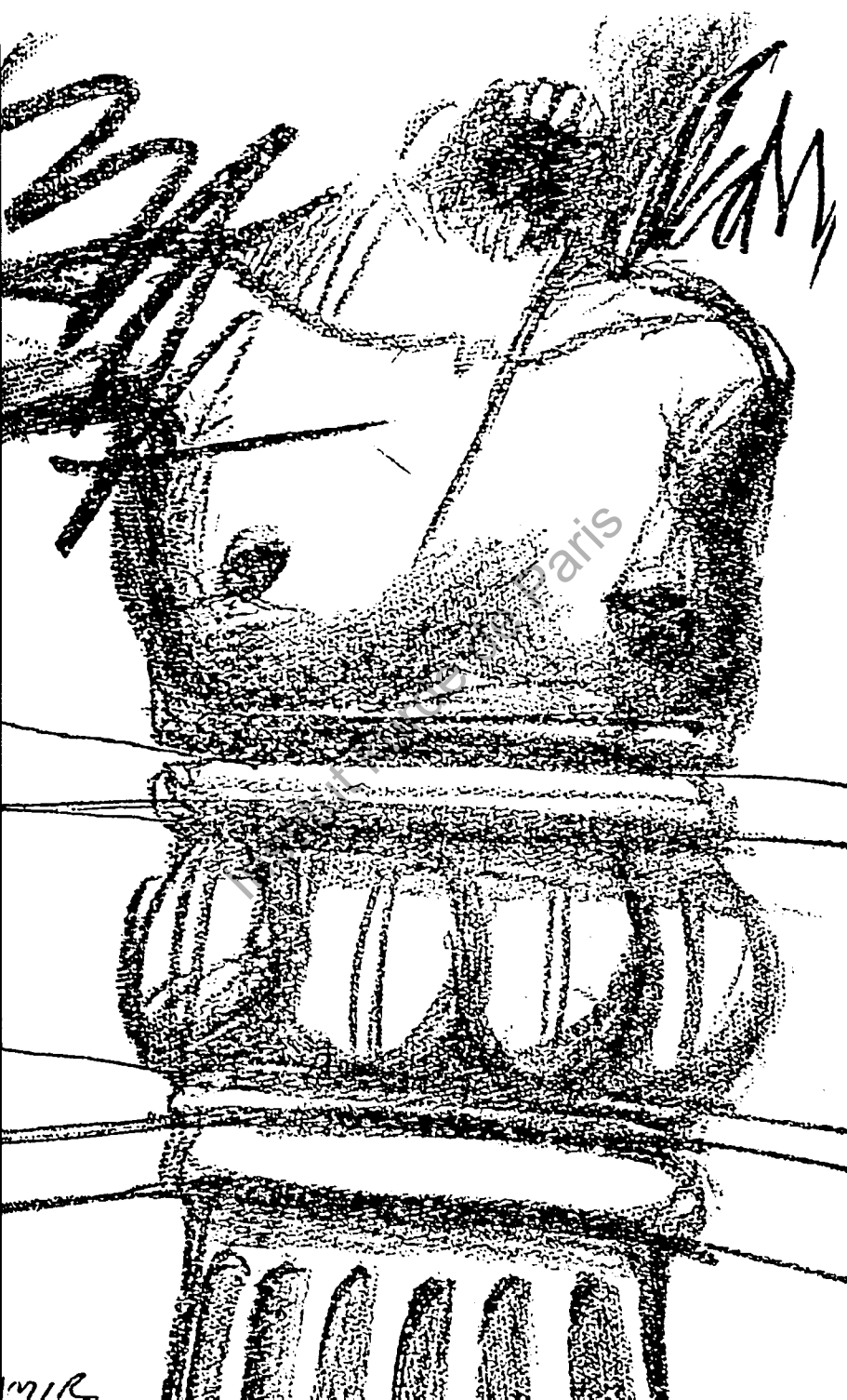
وتیان ترس :

کیلگە یەگە،

که جوتیارنیک چووّه ناوی،
تا زه ویه که ی نه کیلیت و
تووی نه کا
جاریکی تر توانای نییه سه ر ده ربیتی و
بیته بارانی به له و
به سه ر کیلگه دا دابکا.

به کورتیکه ی
وتیان، ترس :
ئه و جهنگه یه،
که جهنگا و ره که ی له ته م و مزیا ما
هه تا نه مرئی
بیری نایه
به لای رینگایه کی تر دا.

MIR

Institut kurde de Paris

که مهلیک بو ژیان بخوینتی، مهر
مال ئاواپی له داره مهیت ئەکا

شهوێکیان بوو
خه و بوو، خه و م ...
به مهرگی خۆمه وه ئەدی.
له و خه و ما
داره مهیتیک
هات و لاشه که میان تی خست.
له جی ی ئه وه ی
چوارکس بین و
داره مهیته که هه لگرن،

ته نیا خۆم بووم لهو ناوه دا
راوه ستا بووم
داره مهیته کهم -
هه لئه گرت.

مه رگ بووبوه
ره شه بایه ک
له وشه وه دا لئی هه لگردم.
ژیانیش بووبوه
شوره یه ک و
له چوارده وری داره مهیته که ئالا بوو.
لهو خه وه ما
هیند رویشتم، تا هیلاک بووم.
ویستم داره مهیت دا بنیم.

کاتیگ له سه ر جیگا که خۆم له رانده وه
داره مهیت بووه نه مامیک.
له سه ر جیگا
گه لا و چرووی

تازەى دەركرد.

مەلىكەت ھات و
لەسەر چىلىكى دارەكە
ھىلانەى كرد.
كەوتە خوئىدن
ئەو خوئىدە
خۆشى يەك بوو.
ھەتا ئىستاكە نازانم
بۆچى ... بۆچى ...
لەو خەوہ خۆشە داچلەكىم.

Institut kurde de Paris

گلپه

چرایهکیان

هینا، له بهر خوره و لێزمه ی
بارانی شهوێکی زستان دا دایان نا.

یه کهم دلۆپ

دای له بلووری چراکه

وردوخاش بوو.

دووهم دلۆپ

کهوته زۆران،

له گهڵ ...

پلێته ی چرا و ئه و تیشکه ی،

که لیوه ی بهرز ئه بوه وه.

له جیاتی ئه وه ی کچی کا.

بارانه که بۆی بووه زهیت -

زیاتر گلپه ی پێ هه ل ئه ستاند.

که ئەستێرە یەک خەوی لێ زرا،
ئەبێ بتهقی

شەوێک -

لەو شەوانە ی

ناوی ئەتین شەوی هاوین

ئاسمان بووبووە

جۆلانە یەک،

زەویوش بووبووە

منداڵێک و

ئەستێرەکانی رانەژەن -

ئەستێرە یەک،

دوان و سیان و ئەوانی تر یەک لە دوا ی یەک

لە ناو

جۆلانە داخەویان لێ کەوت.

ئەستێرە یەک،

له ناو هه موو،
ئهو ئهستیرانهی تر دا بوو،
خه و له چاوانی ته ری بوو،
گهش گهش چاوی
بریوه ئهرز.
نه به لایه لایه ی زه وی
نه له جۆلانه که ی ئاسمان دا ئهسره وت.

خۆی راپسکاند.
به لام کوئی نار ه وای مل،
هیند ئهستور بوو
له جۆلانی دهر نه پهری.
جاریکی تر ... شهویکی تر
چهنده ها شه و جاری تر.

تا کو جاریک
به تین گوری دایه خۆی و
ئهم جاره یان
بووه بوورکانیکی ئاگر
له جۆلانه که دا تهقی.

گۆمی وان

له كه ناری
گۆمی وان دا بوو وه ستابووم.
چاوم لی بوو
بلقه ئاو تیک
هر سه ر ئه كه وت.

كه چى شه پۆلى تونگ و تير
ئه يترازان له سه ر ئاو و
ئه بيرده وه ناو گيژاوى
گۆمه كه وه.

ماوه یهکی زۆری ئەبرد،
کهچی دووباره بَلَقهکه
ئەکهوتەوه سەر ئاوهکه.

چاوم لی بوو
جاریکی تر
شەپۆلهکه به تهوژمتر هاتهوه.
بهلام ئەم جاره نهک تهنیا
بَلَقه ئاوێک
ورده ماسی
که نار
گومه کهشی
له گهڵ خۆی دا
به تهپوتل
به رهو خوارد برد.

دیموکراتیہت له نادیموکراتیتی دا

زۆر دەمیک بوو
ئاواتی بوو،
دیموکراتی بیته ناو و
دەنگی بیته و
ئەویش وەکوو خەلکەکی تر
دەنگی بات و
پەنگیکی بیته لا ناو پەنگەکانی تر.

کەچی هاتو
هەر وەک ئەو با چۆلوهۆلە ی ژیا نی بوو.
ئەو دەنگی بوو
بەلام دیموکراتی دەنگی
لەناو دەنگی ئەو دا نە بوو.

ههركه پهڕ و باڵی وهری

مه‌لیك هه‌بوو،
تۆش ئه‌یناسی،
منیش وه‌ك تۆ هه‌وړی ی ئه‌و بووم.
پراهاتبوو
له‌ ده‌مه‌ده‌می به‌یانا،
ئه‌هاته سه‌ر دارگوێزه‌كه‌ی
به‌ری ئه‌و به‌ری ما‌لمان.
تا ئه‌یتوانی ئه‌په‌چریكاند.

چه‌ند جار هاتین
قه‌فه‌زمان دانا بیگرین.
خۆی له‌ داومان هه‌ل ئه‌فراند.

ئه‌رۆی ... ئه‌رۆی ...
هه‌تا دوو هه‌فته‌ی ئه‌خایاند.
جاریکی تر ئه‌هاته‌وه

پِر به ده می ئه چریکاند -
ئهم جاره شیان
خۆی له ته له مان ئه پاراست.

ئهری ... ئه پۆی ...
مانگ، دوو مانگ و سی مانگی تری ئه خایاند.
جاریکی تر ئه هاته وه
ئهم جاره یان ئه یدایه پیرمه بی گریان ...
پِر به ده می هاواری ئه کرد
هر ئه گریا ... هر ئه گریا ...
تا پهری بالی ئه وه ری
لاشه که ی ئه که وته زه وی.

ئه وسا ئیمه ئه مانزانی
مانای ئه و مه له یانی چی.

خول له گيڙاو دا

که خه و ئهينم، ئهينم
له گيڙاو تک دا حول ئه خويت.
گيڙاو هه که،
ئهينته باهوز و همور
ولات
ئهگريته وه.

منيش - منيش ...

له ولاتي ناموي يه وه
به پي پي پي

ههتا لای تو
رانهکم و

هه رکه زانیم، گه شتمه لات
قهد له قهدت ئه ئالیم
وه کوو مناله که ی جاران
ئه بمه وه به خاوه ن ولات.

ئه نووم، ئه نووم،
ئیر ئیر ئه نووم،

تاریک و پروونی بهر به بیان
له سه ر سنگت
چاوی خهوم هه ل ئه هینم.

چوار دهنکه تۆو

چوار دهنکه تۆوی په قوته ق
هه تا تۆو بووین پینکه وه بووین.
ئاویان کرده ژیرمان رواین

ساوا یه ک بووین،
وه کوو هه موو ساواکانی ئه م جیهانه.
حه زمان ئه کرد :
دهست له گهردنی یه ک دا بین،
تا پینکه وه گه وره بین.

هه ر ئه وه نده ی
په لمان هاو پشت
گه لایه کمان
دهر کرد
شه تله کانمانیان هه لکه ند و
له یه کتری دایان برین.

ئەو كاتەى تېشك بە دەنگ دەبى

ھەموو شەوئى،
كە تارىكى بالى رەشى
بە سەر پرووى شارا ئەكېشى،
بى دەنگېش ئەبېتە ھاورىي.
پەنجەرە و دەرگاكانى شار
خېر دائە خېرىن،
كولانەكان بە تەنپايى
ئەمېننەو.
شەقامەكان
ئەو شوستانەى، كە بو خەلكى دانراون
لە با زياتر،
كەسىكى تر بەسەريانا تى ناپەرىي.

ئەوانەى دوۆستى تارىكىن
وا ئەزانن،

ھەموو شتیی لہ ناو شارا
 لہ کاتیکی وا تاریکا
 سست ئەیتت و
 سستی پەل و پۆی دا ئەگری.
 وا ئەزانن،
 تیشکی چرا لہ تاریکیا ون ئەبی.
 وا ئەزانن،
 دەنگ لہ ناو بی دەنگی خویا ئەخنکیتری،
 مروّف
 لہ چۆلی و تاریکیا ئەمریت.
 وا ئەزانن،
 ھەموو شتیک بە تاریکی سەر ئەگریت و
 ھەتا سەر لە ناو تاریکیا ئەمیتت.
 لہ شەویکی ئاوا تووشا،
 کہ ئەوان خولیای تاریکین،
 لہ ھەموو کونجیکی شار دا،
 لہ ھەموو ژوور و گەنجینە و
 دیوہ خانیکی ناو شار دا
 قوتیلە یەک،

چرایهکی تیشکزیپرین،
لهدیوی ئه و دیوی ده رگا و په نجه ره ی داخراوه وه،
تیشک ئه یا به روومه تی
منالیککی روومه ت نه خشین.
تیشک ئه یا
به تاریکایی به رده رگا
تیشک ئه یا
به کولان و شوسته و شه قامه کانی شار.

هر ئه و تیشکه
ده مه و به یان،
له ئاسۆ وه،
ئه بیته روژ.
ئه بیته ده نگ.
تاریکایی و بی ده نگی شار
پائه مالی.
تاریکایی و بی ده نگی شار
پائه مالی.

له يه کبوون دا رېښکاي يه کتري بينين

شهو ټيکيان هات به خه يالما
بيمه بالنده ي کوچهري و
کوچي گهرميان و کوښتان کهم.

په لم هينا
دام به يه ک دا،
له ژووره کهم دا بال گرم.
به لام ديواري ژووره کهم
پي ي بال گرتيان لي گرتم.
ناچار ده رگاي ژوورم شکاند
هاتمه ده ري.

بالم جووت کرد دام به يه ک دا،
که چي نهم تواني بال گرم.

ره شه با هات،

پيچامپه وه
لوولى كردم،
بردسى تا چاو بر ئەكا.

له ناو لوورەى رەشەبا دا
بوومه هاوړيى بالنده يه ك
په لى گرتم
چۆل و بيا بانيكى زۆرى
برى.

به ريتوه بووين
كه نيگارى يه كمان ناسى،
سروود و ئاوازي ده ننگمان
له ناو خويئا بووبوه بوولبول.

شه و گاريكى تار و توشى ژيانمان بوو
به لام چونكه ههردوو يه ك بووين،
له هه موو كون و قوژبنىك،
كه زۆردار ده ستى تيا ئه رۆى
بوو بووينه چرا و مه شخه لىك
رېنگاى يه كتريمان ئه دى.

تهمی غه ریبی

ئه لێن:

ئه گه ر هات و

تهمی غه ریبی دایگرتی،

باشتر وایه،

چۆله وانی بگریته بهر.

منیش هاتم

نهک ته نیا چۆله وانی پهک

چی چۆله وانی ئه و جی پهی، که ئیی دا بووم

تهیم کرد و

که چی هیشتا هر غه ریب بووم.

دامه شه ققه ی بال و رفیم،
تا گه یمه کانی و ئاو ییک،
ویستم لابه م،
دهم و چاوم لهو چۆله وان ی به بشۆم.

له که ناری
کانی یه که دا
دار به رو و یه کم به دی کرد.
له نگه رم گرت،
هینده ی نه برد
ماندو یتیه کم
حه وایه وه.

ئه وسا زانیم
که غه ریبی ئاو و داری ئه و ولاته م.

تیشکی شیئی

ئای له دهست تو،
خۆشه ویستی،
چۆن لیم بوو یته
تیشکیکی شیئی
بهاری ژیانمت گوری.
که یه کهم جار
ههستم پی کرد،
خۆشم نه ویی ...

ئهو کاته بوو،
که داره داره م تیا ئه کرد
ههله ئه ستام و ئه که و تهمه وه -
ئهو کاته بوو،
که بهرد نه ما بوو له چه وشه
مۆری خۆیم پیا نه نیت و
جینگاکه ی شین نه کاته وه -

ئەو کاتە بوو،
بە گاڤۆلکۆ دەرگای مالم بە جۆ هیشت و
پووی کۆلانتەم گرتە بەر -
ئەو کاتە بوو،
لە کۆلانیشتا بەنگ نەبووم
دەشت و دۆل و لوتکە ی چیاتم گرتە بەر -
ئەو کاتە بوو، کە جیم هیشتی،
لێک دا براین -

لەو کاتەو،
باوەرت بی،
لێم بوو یته
تیشکیکی شیت
بە هاری ژیانمت گۆری.

هیتدی نه بره
هه بوو تره کورکته کی ره ریتکه
له شرم جوشم جوم ازانان شرم

هه بوو نه ایلله هه لوم خاشی قولا
هه بوو هه شامه کی ره ریتکه
درم تله
هه خاشی تله نه
هه بوو نه خاشی نه تله
هه بوو نه ریتکه نه ریتکه

جوشه ویتسی نه کی له توتیه نه

Institut kurde de Paris

ماسی نیگای شوخ و شەنگی،
له قولاپه که توندگیر بوو.

نه ئەو هیزی هەبوو ئاور.
نه من توانام هەبوو هاوار.
به ناچاری، که جیمان هیشته.
خۆشهویستی هەردولامان
له ئاوێته دا بوونه یهک.

Institut kurde de Paris

ههركه بينيم

ههركه بينيم،
به چاو ديار بوو،
چاو هكاني په له يان بوو،
بو كاروانى كه پيى بگهن.

ههركه بينيم،

چاو هكاني

وهك قه تارچى

له گهل چاويان بوو كه وته پي.

ئوسا هاتن، به ناچارى

بوونه که ویکی دهسته مۆ،
به چوارده وری دیوجامه ی رووخساری گه شیا
سوورانه وه ... سوورانه وه
ههتا ناکاو
له قهفهزی چاوی ره شیا
خۆیان دیه وه
وه ک منالیک
ئولولایه یان بۆ ئه کرا.

Institut kurde de Paris

خه و

خه و م لى كه و ت،
ئه زانم چۆن خه و م لى كه و ت.
چاوه كانم، له سه ر سنجى، خه و يان لى كه و ت.

پرخه پرخيان
پۆژه رى يه ك ده نگی ئه پۆوى.
مۆسیقاگه ی
خۆشه و یسته كه شمی هینایه پرخه ی خه و.

جهنگیک له پاس دا

له پاسا بوو،
دوو جووت چاوی،
مهستی جوانی،
ورده ورده
نیگای ههستی
خۆشه ویستیان لیک دزی.

جهنگیک پرووی دا:
ئەفسەرەکانی تیمه بووین،

جهنگاوهره كان چاومان بوون.
هينده ي نه برد
چاوم رفي
لهسر سنگي بلووريني -
بوو به ميوان.

كه چي ئه و خوا نه گرتوو
كشهي نه كرد،
هه تاوه كوو كووترى چاو
دوو باره باته شه ققه ي بال.

سوور ئەمزانی

لهو کاته دا،
که بۆم نووسیت،
خۆشم ئەوئیت.
سوور ئەمزانی،
رۆژیک ئەبی
بهو وشهیه سهرم ئەبریت.
رۆژیک ئەبی
به سهربازی ئەو تپانهی
ئەو وشهیه که بیک دین

تیره‌ندازی دلم ئەکەیت.

چونکه دیاره:

خۆشه‌ویست نه بی ئەتوانی

خۆشه‌ویستی له‌ناو به‌ری.

هیچ دوژمنی توانای نییه،

له‌به‌ر ده‌روازه‌ی دلیکا

خۆی مه‌لاس دا و

هیرش به‌ری.

وره له بهر دهمی بهسته له ک دا

د ه مه د ه م ی
ت ی و ا ر ه ی ه ک ی ز س ت ا ن ب و و
گ ه ی ش ت م ه ب ه ر د م چ ی ا ی ه ک .
ب ه س ت ه ل ه ک ی ک
ل ه ق ه د پ ا ل ی ا
ر ی گ ا ی س ه ر ل و و ت ک ه ی ل ی ت ه ن ی م .

ب ی گ و ی د ا ن ه ن ا ر ی ک ا ی ی
ئ ه و ش ه و ه ی ه ا ت ب ه س ه ر م د ا ،
ل ه پ م گ ی ر ا
ب ه ن ی و و ک و چ ن گ ه ک ر ی
ب ه ر ب و و م ه ب ه س ت ه ل ه ک ت ا ش ی ن .

ب ه ی ا ن ی ز و و ، ک ه ر و ژ ه ل ه ا ت
خ و م ل ه ج ی ی ق ه د پ ا ل ی چ ی ا
ل ه س ه ر ل و و ت ک ه ک ه ب ی ن ی و ه .

میشکی جو شاو

پشمه رگه یه ک
به قه دپالی ره بیه یه کی که نار شار دا،
وه ک میرووله
نارنجو کیک به ده میه وه،
سه ر ئه که وت و
دوو باره خل ئه بوه وه خوار.

پشمه رگه که،
وه کوو میرووله ی کولنه دهر،

دەنکەگەنم بۆشارەکهی بیاتەوه،
دوو باره سهڕ ئهکهوتهوه.

تا وای لی هات،
ره بیه که بوو وه خۆ له میس.
پیشمه رگه کهش
وه کوو مۆمیک
له جی ی تاریکی ره بیه که
بۆ شاره که
خۆی داگیرساند.

Institut kurde de Paris

ئەفسانە لە دەروونی منالیک دا

پیرتینک

مندا لانی لە دەوری خۆی

کو کردەو،

بەو نیازە ی

چیرۆکیکی گوی ئاگردان بکیریتەو،

پیرتینە

ویستی بلی : " هەبوو نە بوو ... "

منالیکیان، که زۆر ژیر بوو،

له جیڤای خۆی بهرز بووه و،
هه‌په‌شه‌ی کرد له پیرێژن
وتی بلی: "هه‌یه و ئه‌بی،
ئیمه هه‌بووین و هه‌ر ئه‌بین."

له جی‌ی چیرۆکی ئه‌فسانه
ئو ساوا نه‌خشیلانه‌یه
کاره‌ساتی داها تووی خۆی
بۆ خه‌لكه‌ که گیرایه‌وه.

Institut kurde de Paris

خۆشه‌و‌یستی یه‌کتری

زه‌رده‌په‌ری ئیوارانی،
له‌کاتیکا،

سه‌دان به‌له‌م بی مه‌له‌وان
له‌ناو زه‌رده‌ی ده‌مکه‌لا سه‌ول‌لی ئه‌ده‌ن،
مه‌له‌ئه‌که‌ن.

له‌کاتیکا،

که‌شه‌و هیشتا نه‌یتوانیوه
خۆی له‌قه‌دپالی چیا‌با،
که‌ته‌م نه‌یوی‌راوه‌ بیته‌میوانی
زنجیره‌ی که‌مه‌ری زنجیره‌چیا‌یه‌ک.

له‌کاتیکا،

که‌دوو‌که‌ل هیشتا نه‌بوته

كللوى سەر قوتيله يه ك
به سەر گه لای سهوز و گولا
شۆر بێته وه.

له و كاته دا

پوو له به ههشتی باخ ده كه م.
گوله كان ئه كه ونه سه ما
پێ ئه كه نن
به ده ممه وه.

من له و سیریه یان تی ناگه م
ئو پێكه نینه بو منه،
بو لیوانی ده مه و به یانیکى تره،
یان ئاوازه و بو خوشه ویستی یه کتره؟

خۆ خوار دنه وه

ئه لّين : فيرريت

خۆت خۆت

بخۆيته وه،

پوژيک ئه بي

ههور بهري دلت ئه گري.

برسييکته

له ناوه وه دزه ئه کات،

دهتخواته وه.

تا په ي به ري ي

شاده ماريک

له شاده ماره کان ئه با.

ئه وسا ئه زانيت، که ته نيا

خۆت بوويت، که خۆت خوار ده وه.

سه هۆل به ندانی بریاریک

کۆبوونهوه.

بریاریان دا،

ته نیا رینگایه کیان ههیه

بیانبات و

بیانگهیه نیت به مه رام.

به لام ...

راست ده ویت :

بریاره که یان درۆ بوو.

نهک رینگایهک،
چه‌ند رینگایهک
هه‌بوو ...

به‌لام ئه‌وان
کاتی خۆی بریاریان دا‌بوو.
بۆیه هاتن،
ملی رینگاکه‌یان گرت و
له‌کوئایی دا ئییدا‌چوون.

ژنه کوردیکی کۆچهری

ژنه کوردیکی کۆچهری

له کانتیک دا

له گهرمیانه وه بۆ کۆیستان

کۆچی نه کرد

منالی بوو

ژنه کورده به سه زمانه

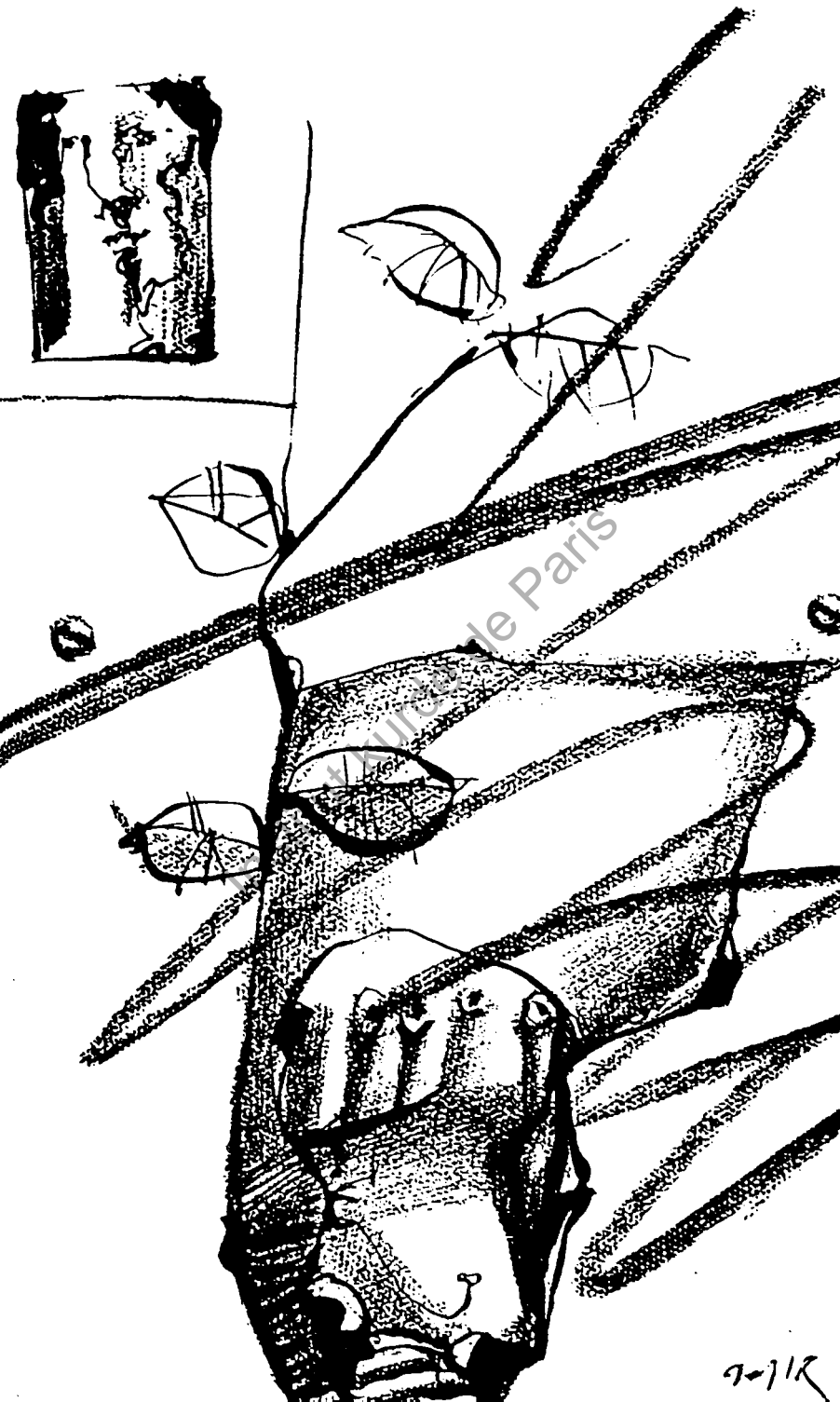
نه یزانی نه و خیی یه کوی یه،

که مناله که ی تی دا بوو.

هینده ی نه برد -
هیشتا گریه ی مناله که
نه گه یشتبوه پهرده ی گو یچکه ی دایکه که.
پولیسیک بهر ده رگاکه ی گرت.
ویستی ده می بکاته وه و
شیتک بلّی -

ههر که کاتی سهری برده
ناو درزی ره شماله که وه ...
لههر سی لاکه ی تره وه
سی که لله ی تری وه ک خوی دی .

Centre de la Ville de Paris

7-11R

Institut kurde de Paris

رِه گ و رۆح

ماو یه که،
نه ک ته نیا من
دره خته که ی
به رده می مال،
هه ریه که مان،
ناو به ناویش
ده ست له گه ردن
به جووت هه ر دووک
بووینه ته دوان.

ئه و رِه گه که ی
له ناو قه د و لق و چلی
من، رۆح ... به لئی
رۆحم له لهش دا بپرپراوه.

گولەگەنمیکى ناسک و رووہکیک

هینده ناسک بوویت، که دیمیت،
له گولەگەنمیک ئه چوویت،
له به هاریکی درهنگ دا
هیشتا ته پری و سهوزی تیایی.

من تینووم بوو.
من برسیم بوو.
به لام، گیانه،
که تینووم بی
یا برسیم بی،
دهست نابهم بو لاسکی تو،
تا لیومی پی ته پر بکه م،
دهست نا بهم بو دهنکی تو
تا زهرد بی و
له برسیتی پرکارم بی.

* * *

به‌خه‌به‌ر بووم
که‌چی هیشتا خه‌وم ئه‌دی.
له‌و خه‌وم دا
له‌ بیابانیکی چۆل دا بووم،
ماندوو مردوو
تینویتی زۆری هینا بوو.
له‌ تۆ زیاتر،
که‌ وه‌ک رووه‌ک
له‌و کاکی به‌کاکیا روا بووی.
رووخساریک نه‌ بوو بیینم.
ده‌ستم بررد چلیک هه‌ل کیشم.
هه‌تا تینویتیتم بشکینم.
که‌چی چۆل بوو به‌ درکیک و
چه‌قی له‌ گوشت و ئیسفانم.

دهم کردنه وه له بههار دا

دلّم بئگهرد په لهی هیشته گرتبوو
هه وری ماته له بههارة به راگوزهر
به لایا تیهه نه بوو بوو.
پایز لئی هه نه کردبوو،
لق و پویی بوهریتی،
زستان توخنی سامالی رووی پر له شادی نه کهوتبوو -

دلّم وا بوو، ره گیکه بنجی دانابوو.

له گهله ره گیکه ترا بوو، بوو بوونه یه ک،
به ژن و بالاشیان وه ک تاجیک

لهسەر ڕه گ په پکه ی خوار دبوو .
که بهاری تازه ئه هات
دوو لقی گوره هه لئه چوون :
لقیکیان په لی ئه هاویشته ،
ئهو ی تریان بهرز ئه بوه وه .

چرو ی ئه کرد .
گوله کانی هه ردوو لایان
له ئانیکا
بهرام بهر یه ک ئه شکوتن ،
پی ئه کهنین .

بیر له تۆ کردنه وه

چوونکه دوورم،
وا ئەزانی،
ئازاری لەشم زۆر سووکە،
وا ئەزانی،
کۆلەوژی سەر شانی من
باریکە زۆر زۆر پچووکه.

بهلام به تۆ سویند ئەخۆم و
باوەرت بێ :
هەرکه بیر دێ و تێم ئەئالی و
بیریک له تۆ ئەکه مه وه .
ههچی ئازاری تۆ ههیه
ورد ورد یهک یهک
له لای تۆ وه کۆچ ئەکه ن و
له پووره ههنگی دهروونما
کۆ ئەبنه وه .

ناوهرۆک:

جهژنی له دایک بوونی باوکیک	۵
هاتن، په له خوینتهکان	۹
له سه ر شه قامه که بسپرنه وه	
مناره یه ک له رقان دا توایه وه	۱۳
من و مه ی و مه یخانه یه ک	۱۶
وام ئه زانی	۱۹
ئه و چاوه ی، له دوو که ل دا	۲۱
خوی له چاوه کانی تر دا ون ئه کا	
گریان و خهم	۲۵
جۆلانه ی خه یال	۲۷
دلێکی زیندوو	۲۹
من و ئه وان و ئیمه	۳۱
تک ... تک	۳۵
ههنگیک	۳۷
ترس	۳۸
برینیکی کون	۴۰
که مه لیک بو ژیان بخوینتی، مه رگ	۴۳
مال ئاواپی له دارمه یته ئه کا	

گلپه	۴۶
که ئەستێره یه ک خهوی لی زرا،	۴۷
ئەبی بتهقی	
گۆمی وان	۴۹
دیموکراتیهت له نادیموکراتیتی دا	۵۱
ههركه پهر و بالی وهری	۵۲
خول له گێراو دا	۵۴
چوار دهنكه تۆو	۵۶
ئهو كاتهی	۵۷
تیشك به دهنگ دهبی	
له یهك بوون دا	۶۰
رینگای یهكتری بینین	
تهمی غهریبی	۶۲
تیشکی شیتی	۶۴
خۆشهویستی یهك له ئاویته دا	۶۶
ههركه بینیم	۶۸
خهو	۷۰
جهنگیک له پاس دا	۷۱
سوور ئەمزانی	۷۳
وره له بهردهمی بهسته له ک دا	۷۵

میشکی جۆشاو	۷۶
ئەفسانە لە دەروونی منالیک دا	۷۸
خۆشەویستی یەکتری	۸۰
خۆ خوار دهنه وه	۸۲
سههۆل بهندانى برپاریک	۸۳
ژنه کوردیکی کوچهری	۸۵
په گ و پۆح	۸۹
گوله گهنمیکى ناسک و پرووه کیک	۹۰
دهم کردنه وه له بههار دا	۹۲
بیر له تۆ کردنه وه	۹۴

Institut kurde de Paris

Institut kurde de Paris

Ich dachte,
Du seist für mich jene Wüste,
In der ich mich finden könnte.

Ich dachte,
Du seist jene hohe Platane
In meinem Leben,
Die der Sturm
Nicht beugen
Noch bezwingen kann.

Ich dachte,